

Näringsutskottets betänkande

1980/81:64

**över proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning, m. m.
(huvuddelen) jämte motioner**

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning, m. m., avsnitten 1–8, 11, 13 och 14 (dvs. s. 3–123, 144–150 och 159–169) samt första dels-satsen momenten 1 (delvis), 2–5, 10, 11 och 15 och andra dels-satsen i hemställan (s. 177 f.),

dels proposition 1980/81:100 bilaga 17 (industridepartementet) punkt B 3 (Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.),

dels – helt eller delvis – 10 motioner som har väckts med anledning av proposition 1980/81:130,

dels – helt eller delvis – 27 under den allmänna motionstiden väckta motioner rörande bl. a.

statens ansvar som aktieägare,
kapital- och kreditförsörjning,
de regionala utvecklingsfonderna,
teknisk forskning och utveckling,
industriell utveckling i olika delar av landet.

Övriga delar av proposition 1980/81:130 har utskottet behandlat i betänkandena NU 1980/81:43 (mineralpolitisk verksorganisation), NU 1980/81:54 (skogsindustrin) och NU 1980/81:58 (exportfrämjande åtgärder).

Propositionerna och motionerna redovisas i det följande. En översikt över var i betänkandet de olika förslagen i propositionerna och de olika motionsyrkandena behandlas lämnas i *bilaga* (s. 71).

Skrivelser i ärendet har inkommit från Sveriges industriförbund, Jernkontoret och Svenska handelskammarförbundet.

Proposition 1980/81:130

Huvudsakligt innehåll

Följande redogörelse för det huvudsakliga innehållet i propositionen – när det gäller frågor som behandlas i detta betänkande – finns i propositionen (s. 1 f.).

"I propositionen läggs fram förslag om industripolitikens inriktning under 1980-talet. Den centrala uppgiften för industripolitiken är att stimulera och underlätta överförandet av produktionsresurser till de lönsamma och konkurrenskraftiga delarna av industrin och därmed befrämja industrins internationella konkurrenskraft. Omstruktureringen måste ske i socialt acceptabla former och med beaktande av övergripande samhälleliga målsättningar.

Som speciellt viktiga områden för att påverka industrins utveckling på medellång och lång sikt framhålls försörjningen med riskkapital samt forsknings- och utvecklingsinsatser.

Huvudlinjer när det gäller att förändra näringslivets kapitalförsörjning bör vara att påverka kapitalmarknaden så att riskkapital i ökad takt förs över till näringslivet. I propositionen framhålls betydelsen av ett ökat riskengagemang från såväl banksektorn som hushållssektorn.

Forskning och utvecklingsinsatser får allt större betydelse för industrins utveckling och konkurrenskraft. Målet för tekniska forsknings- och utvecklingsinsatser är att ta fram nya eller förbättra befintliga processer, produkter och system. För att effektivisera, och ge bättre kontinuitet åt verksamheten föreslås ett treårigt program för stöd till teknisk forskning och utveckling under budgetåren 1981/82–1983/84. Propositionen innehåller också förslag till kapitaltillskott till fonden för industriellt utvecklingsarbete.

Den svenska ekonomin uppvisar f. n. betydande balansproblem. Utvecklingen inom industrin kommer att vara av avgörande betydelse i strävandena att återställa balansen. Ett övergripande industripolitiskt mål är att öka industrivaruproduktionen – för att därigenom kunna minska varuimporten och öka varuexporten. — — —

En betydelsefull målgrupp för industripolitiska åtgärder är de mindre och medelstora företagen. I propositionen föreslås bl. a. ändrade riktlinjer för de regionala utvecklingsfondernas kreditverksamhet. Utvecklingsfonderna berörs också av propositionens förslag om fortsatt och utökad försöksverksamhet rörande stöd till löntagarägda företag. — — —"

Förslag m. m.

Propositionens innebörd är, såvitt här är i fråga, följande. Regeringen har

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna den inriktning av industripolitiken som föredragande statsrådet har förordat,
2. godkänna de ändrade riktlinjer för kreditverksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna som föredragande statsrådet har förordat,
3. godkänna vad föredragande statsrådet har anfört om användningen av reservationsanslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.,
4. vad gäller verksamheten vid styrelsen för teknisk utveckling

a. till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 540 000 000 kr.,

b. till Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

c. till Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 13 200 000 kr.,

d. medge att under budgetåren 1982/83–1983/84, utöver under budgetåret 1981/82 ej disponerade medel, 1 235 000 000 kr. får användas för STU:s stöd till teknisk forskning och utveckling,

e. medge att under budgetåren 1982/83–1983/84, utöver under budgetåret 1981/82 ej disponerade medel, 30 800 000 kr. får användas för STU:s stöd till finansiering av utrustning,

f. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1981/82, i enlighet med vad föredragande statsrådet har anfört, ikläda staten ekonomiska förpliktelser i samband med stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebär åtaganden om högst 200 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1984/85–1985/86,

5. vad gäller Fonden för industriellt utvecklingsarbete

a. till Stöd till industriellt utvecklingsarbete för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 150 000 000 kr.,

b. godkänna att 300 000 000 kr. disponeras för medelstillskott till fonden under budgetåren 1982/83–1983/84,

10. godkänna de ändrade riktlinjer i fråga om industrigarantilån och lokaliseringsskott i samband med rekonstruktion av krisdrabbade företag som föredragande statsrådet har förordat,

11. godkänna att uppföljning av stödärenden och handläggning av obeståndsärenden utformas i enlighet med vad föredragande statsrådet förordat,

15. bemyndiga regeringen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande statsrådet har anfört träffa avtal med Ingenjörsvetenskapsakademien om att bilda en stiftelse för Sveriges teknisk-vetenskapliga attachéverksamhet, i vad avtalet innebär ekonomiska förpliktelser för staten,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om

1. inriktningen av verksamheten inom utvecklingsbolag för energi-, transportsystem- och miljöområdena,

2. samarbete mellan Sveriges Investeringsbank AB och de regionala utvecklingsfonderna,

3. regionala investment- och utvecklingsbolag.

Proposition 1980/81:100

Under angiven punkt i proposition 1980/81:100 bilaga 17 föreslås följande:

B 3. Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. (s. 29–31)

att riksdagen till Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 95 000 000 kr.

Motionerna

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1980/81:130* och behandlas här är

1980/81:2020 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överläggningar mellan staten och näringslivet,

2. uttalar att en nedrustning av statens industriverk inte skall ske,

7. till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling (industridepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 20 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag att utnyttjas i enlighet med vad i motionen anförts,

8. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om s. k. nationella storprojekt.

9. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det treåriga programmet för STU:s stöd till teknisk forskning och utveckling,

10. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nordiskt samarbete i fråga om teknisk forskning och utveckling,

11. begär att regeringen utarbetar förslag till en utvidgning av stipendieverksamheten till uppfinnare i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen,

12. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande teknikupphandling på sjukvårdsområdet,

13. till Teknikupphandling på sjukvårdsområdet (industridepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,

14. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av att bibehålla en svensk kompetens inom området datateknik i hälsovården,

15. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om projektfinansiering i de tre nya utvecklingsbolagen,

16. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om organisationen av verksamheten vid de tre nya utvecklingsbolagen,

17. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en

försöksverksamhet med statligt stöd vid upphandling av ny teknik inom industrin,

18. till Delegationen för teknikupphandling inom industrin (industridepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

19. hos regeringen begär att frågor som rör teknikupphandling utreds,

20. av regeringen begär förslag om inrättande av en struktur- och utvecklingsfond i enlighet med de riktlinjer som anförs i motionen,

21. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om förändringar i reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning,

22. begär att regeringen omedelbart utarbetar ett investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen,

23. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om åtgärder för ökat utnyttjande av de statliga verkstäderna,

26. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av förstärkta resurser för arbete med nordiskt industripolitiskt samarbete,

27. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs beträffande översynen av underleverantörernas problem,

28. till Bidrag till regionala utvecklingsfonder (industridepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 20 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag,

29. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om underlättande av företagsöverlåtelser och generationsskiften i familjeföretag,

1980/81:2044 av Lennart Pettersson (s), vari hemställs att riksdagen uttalar att den fortsatta försöksverksamheten med företagsservice till löntagarägda företag särskilt beaktar arbetarkooperativa företags behov och finner former för att stimulera aktiebolag ägda av de anställda att övergå till den kooperativa företagsformen,

1980/81:2068 av Hans Alsén m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om stödet till försöksverksamhet med arbetskooperativ,

1980/81:2070 av Pär Granstedt (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om helhetssyn på tillämpningar med hybrid-DNA-teknik – inkluderande etiska, sociala och ekologiska aspekter – vid teknisk forskning och utveckling inom bioteknikens område,

1980/81:2071 av Erik Hovhammar m. fl. (m, c, fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen

anförts angående en förlängning av det särskilda forskningsavdraget samt en utvidgning av detsamma.

1980/81:2072 av Kurt Hugosson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen vid sin behandling av regeringens proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning, m. m., som sin mening ger regeringen till känna att det föreslagna utvecklingsbolaget inom området transportsystem bör förläggas till Göteborg.

1980/81:2074 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening uttalar att de nationella utvecklingsbolagen ges en organisation och verksamhetsinriktning i enlighet med vad som anförs i motionen,

1980/81:2075 av Esse Petersson (fp) och Rune Ångström (fp), vari hemställs att riksdagen i skrivelse till regeringen understryker behovet av svensk teknikutveckling på dataområdet inom hälso- och sjukvården och att medel för pilotprojekt reserveras från under anslagsposten Informationsförsörjningsverksamhet i proposition 1980/81:130 reserverade medel,

1980/81:2077 av Olle Svensson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samlokalisering av och nära samarbete mellan de i propositionen föreslagna utvecklingsbolagen och Studsvik Energiteknik AB.

1980/81:2078 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen med avslag på regeringens hemställan under punkt 1 i proposition 1980/81:130 förordar riktlinjer för industripolitiken i enlighet med vad som anförs i denna motion och i motion 1980/81:806.

De motioner *från allmänna motionstiden* som behandlas i detta betänkande är

1980/81:183 av Bernt Ekinge m. fl. (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att främja svensk turism [såvitt avser stöd från de regionala utvecklingsfonderna],

1980/81:273 av Per Olof Håkansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en skyndsam utredning av småföretagens i Skåne ställning som underleverantörer m. m. i syfte att bevara och utveckla dessa företag.

1980/81:388 av Sven Andersson (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om hur långt utöver det juridiska ansvaret statens moraliska ansvar som aktieägare bör sträcka sig.

1980/81:391 av Ivan Svanström (c), vari hemställs att riksdagen hos

regeringen anholder att den snarast planerar och uthygger ett industriellt utvecklingscentrum för södra Sverige, förlagt till Hultsfred,

1980/81:476 av Kurt Ove Johansson (s) och Egon Jacobsson (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn och en utvärdering av utvecklingsfondernas och de till dem knutna utvecklingsbolagens uppgifter och verksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen,

1980/81:595 av Nils-Olof Grönhagen m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning för att konstruktivt studera förutsättningarna för och utformningen av ett "Tekniskt centrum i Ådalen",

1980/81:596 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen anholder att regeringen kommer med förslag som syftar till att utvecklingsfondernas målgrupp i län där turismen har karaktär av basnäring kompletteras med turistnäringen,

1980/81:640 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari – med motivering i motion 1980/81:639 – hemställs att riksdagen uttalar sig för att läkemedelstillverkningen bör förstatligas.

1980/81:664 av Lars-Ingvar Sörenson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen anvisar riktlinjer för svensk upphandling i anslutning till SJ:s tioårsinvestering 1981–1991, samt att garantier utfärdas så att denna satsning kan infogas i berörda företags produktionsplaner under motsvarande period.

1980/81:786 av Christer Eirefelt (fp) och Bonnie Bernström (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts

1. om de regionala utvecklingsfondernas service till de mindre företagen,
2. om fondernas möjlighet att låta turistnäringen ingå i verksamhetsområdet,
3. om behovet av undersökning kring kvinnors förutsättningar för nyetablering av företag och utvecklingsfondernas roll i sammanhanget,

1980/81:793 av Sven Johansson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om skyndsamt utredning om möjligheten att bättre utnyttja kreativa personer som en påtaglig produktionsfaktor, huvudsakligen enligt de i motionen anförda grundtankarna,

1980/81:806 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att i motionen anförda riktlinjer skall ligga till grund för industripolitiken,
2. hos regeringen hemställer om att nödvändigt utrednings- och projektteringsarbete och andra åtgärder för riktlinjernas förverkligande snarast igångsätts.

1980/81:808 av Bengt Wittbom (m) och Anders Högmark (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande företagarrintessets representation i de regionala utvecklingsfonderna,

1980/81:851 av Eric Holmqvist m. fl. (s), såvitt avser hemställan (9) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om en utbyggnad och lokalisering till Trelleborg av det plast- och gummitekniska institutet,

1980/81:1030 av Filip Fridolfsson (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om en utredning om egenföretagarnas personliga borgensåtaganden enligt vad som i motionen anförts,

1980/81:1038 av Johan Olsson (c) och Bengt Sjönell (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att öka tillgången på frilanskon-sulter för nystartade och befintliga mindre företag,

1980/81:1087 av Lars Werner m. fl. (vpk) – vari med motivering i motion 1980/81:1086 – hemställs att riksdagen uttalar sig för att all läkemedels- och medicinskteknisk industri ställs under samhällets kontroll, speciellt i vad gäller produktutveckling, marknadsföring och forskning,

1980/81:1386 av Hugo Bengtsson (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att ekonomiska resurser, inom ramen för anslaget från STU, ges SUF SYD. i syfte att främja den industriella utvecklingen i Landskrona,

1980/81:1400 av Göthe Knutson m. fl. (m, c, fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om utredning rörande möjligheten att inrätta ett regionalt investmentbolag enligt det amerikanska systemet med Small Business Investment Companies i sysselsättningsvaga län, däribland Värmland,

1980/81:1407 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om kraftigt ökade informationsinsatser om företagens betydelse och näringslivets villkor,

1980/81:1412 av Bengt Wittbom (m) och Sten Svensson (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande inhemsk insatsvarutillverkning och denna industrigrens konkurrenskraft,

1980/81:1468 av Sven Aspling m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. godkänner vad i motionen anförts om behovet av riskvilligt kapital för insatser till förmån för företagen i Värmland,

2. till B 3 Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. för budgetåret

1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 10 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 105 000 000 kr.,

8. beslutar om försöksverksamheten med regionalt forskningsorgan i Värmland,

9. för den under punkt 8 föreslagna verksamheten för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

1980/81:1485 av Alexander Chrisopoulos (vpk) och Marie-Ann Johansson (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om en samordnad industriplanering, innebärande att varvens, rederiernas och hamnarnas verksamhet ingår i en samhällsplan för utrikeshandel och transporter,

2. hos regeringen hemställer om en samordnad industriplanering, innebärande att hänsyn tas till den tunga industrins behov av förnyelse, anläggningar som framkallas av kostnadsläget, miljöproblemen och energisituationen,

1980/81:1784 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående förbättrade villkor för mindre och medelstora företag,

1980/81:1786 av Gullan Lindblad (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande statlig kreditgaranti till AB Handelskredit,

1980/81:1888 av Kurt Hugosson (s) och Olle Göransson (s), vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen vidtar åtgärder och återkommer till riksdagen med förslag om

1. att ett av samhället övervakat forskningssamarbete mellan de svenska läkemedelsföretagen organiseras,

2. att ett av samhället övervakat internationellt marknadsföringsorgan för de svenska läkemedelsföretagen byggs upp.

1980/81:1890 av Kurt Hugosson m. fl. (s) såvitt gäller hemställan (1) att riksdagen hos regeringen begär initiativ för att förstärka sysselsättningen och näringslivets utvecklingsmöjligheter i Göteborgsområdet [i vad avser att] ekonomiska resurser avsätts för teknikutveckling inom transportsektorn.

Motionerna behandlas i övrigt enligt följande:

motion	betänkande
1980/81:183	NU 1980/81:58
1980/81:851	NU 1980/81:54, 1980/81:60
1980/81:1468	NU 1980/81:43 (67), 1980/81:54, 1980/81:65
1980/81:1890	NU 1980/81:52, 1980/81:58
1980/81:2020	NU 1980/81:43, 1980/81:58

Utskottet

Inledning

Proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning, m. m., täcker ett brett register av ämnen. Några av dessa har utskottet funnit anledning att ta upp i andra sammanhang. Förslaget till ny mineralpolitisk verksorganisation har behandlats tillsammans med en rad andra frågor av mineralpolitisk natur (NU 1980/81:43). En av de båda branscher som har fått ett eget kapitel i propositionen är skogsindustrin. Det ingår i underlaget för ett betänkande om allmänna skogsindustriella frågor (NU 1980/81:54). Förslag som direkt eller indirekt berör utrikeshandeln tar utskottet ställning till i ett betänkande (NU 1980/81:58) om exportfrämjande åtgärder m. m. Den huvudpart av propositionen som återstår domineras av tre frågekomplex – industripolitikens inriktning i allmänhet, de regionala utvecklingsfonderna samt teknisk forskning och utveckling. Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen skall dels godkänna den inriktning av industripolitiken som industriministern har förordat, dels fatta en rad specifika beslut om anslag, bemyndiganden etc. Utskottet tar endast kortfattat upp vad som anges i propositionen i fråga om industripolitikens inriktning.

Industripolitikens inriktning

Den "inriktning av industripolitiken" som industriministern har förordat och regeringen begär godkännande av torde i första hand komma till uttryck i det inledande resonemang av allmän karaktär som finns i avsnittet Industripolitikens inriktning (s. 25 f.).

Industripolitiken bör, sägs här, främja ett decentraliserat ekonomiskt system byggt på marknadshushållningens principer och präglat av socialt ansvar och god resurshushållning. En rad speciella värden hos ett sådant system framhävs, såsom att det möjliggör ett brett deltagande i beslutsprocessen och en smidig anpassning till lägen med nya förutsättningar. Samtidigt betonas att samhället bör ange ramar och förutsättningar för marknadsekonomin. Näringslivet styrs därigenom att tillgodose bl. a. regional- och

sysselsättningspolitiska och miljöpolitiska krav, anför det. Samhällets roll poängteras bl. a. genom uttalandet att en marknadshushållning kräver en mängd samhällsfunktioner som stödjer eller korrigerar marknadens funktionssätt. Att stödja och förbättra marknadens funktionssätt blir sålunda ett syfte med den statliga politiken, att korrigera marknadskrafterna ett annat. Näringspolitikens inriktning på mångfald och decentraliserat inflytande kan enligt propositionen befordras genom å ena sidan ingripanden mot ekonomisk maktkoncentration och skadlig kartell- och monopolbildning, å andra sidan stimulansåtgärder avseende bl. a. ägande- och beskattningsförhållanden. Stor vikt fästs vid att näringslivet är mångsidigt och differentierat. Olika företagskategoriers företrädere diskuteras; därvid berörs större privata företag, privata småföretag, kooperativa företag och statliga företag.

Som fyra övergripande industripolitiska mål i nuvarande ekonomiska läge anges

- att öka produktionen av industrivaror och tjänster för att genom ökad export och minskad import bidra till den externa balansen,
- att öka effektiviteten i industrin för att därigenom lämna största möjliga resursutrymme åt andra samhällssektorer,
- att utveckla industrin så att den kan bidra till en regional balans och utnyttja undersysselsatta resurser,
- att medverka till att strukturomvandlingen sker i socialt acceptabla former.

Denna målsättningsdiskussion leder över till översiktliga avsnitt om kapitalförsörjning och riskfrågor, om småföretagsfrågor och därefter om sådana ämneskomplex som i fortsättningen får egna huvudavsnitt – teknisk forskning och utveckling, exportkreditfrågor, bransch- och företagsinriktad stödverksamhet samt industripolitikens informations- och utredningsbehov och myndighetsorganisation.

Den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 innehåller inte någon formell hemställan om alternativa industripolitiska riktlinjer – yrkandena i denna motion avser genomgående konkreta delfrågor. Motionen präglas emellertid av ett synsätt som i väsentliga hänseenden avviker från regeringens. En skiljelinje fäster motionärerna särskilt avseende vid. Olika typer av riktade insatser och åtgärder som innebär en mer direkt påverkan på enskilda företag och projekt har, menar de, en betydligt viktigare uppgift att fylla enligt socialdemokratisk uppfattning än enligt den uppfattning som regeringen företräder. Ett annat element i den socialdemokratiska industripolitiken som framhävs är uppgiften att möjliggöra en industriell omställnings- och anpassningsprocess i acceptabla former. Här innefattas vakthållning om den redan befintliga produktionskapaciteten. Den fortsatta framställningen i motionen, bl. a. om olika branschers problem, inriktas i huvudsak på de olika konkreta förslag som motionärerna tar upp i sin hemställan.

Vänsterpartiet kommunisterna presenterar riktlinjer för en industriell

förnyelse i två motioner, 1980/81:806 från allmänna motionstiden och 1980/81:2078 med anledning av propositionen. Den förra motionen sammanfattas på följande sätt:

Den privata storindustrin visar sin oförmåga att industriellt förnya landet. Långsiktig, planmässig uppbyggnad av ny industriproduktion i kollektiva former är nödvändig. Förädlingsgraden måste höjas, mer komplexa och förfinade produkter främjas. Produktionen kan underbyggas främst genom vidgad nationell marknad. Tiden är också inne för en socialt ny typ av industrialisering – en industrialisering som främjar de arbetandes makt, yrkesarbetets fördjupade innehåll, förnuftigare konsumtionsmönster och större nationell självständighet.

I den följande något mera utförliga summeringen av riktlinjer för "en politik riktad mot den industriella krisen" betonar motionärerna starkt vissa specifika krav från partiets sida – en samhälleligt ägd och organiserad industrisektor som den ledande faktorn, nationalisering av de privata storbankerna, en varureglering inom vissa delar av utrikeshandeln.

Motion 1980/81:2078 domineras av en stark kritik mot terminologi och verklighetsbeskrivning i propositionen. Denna har, säger motionärerna, ersatt analys med schabloner, verklighet med illusioner och industripolitik med subventioner.

I den förra motionen begärs ett uttalande av riksdagen att de i motionen anförda riktlinjerna skall ligga till grund för industripolitiken och en hemställan till regeringen om erforderligt utredningsarbete etc. för riktlinjernas förverkligande. I den senare motionen yrkas att riksdagen skall avslå regeringens hemställan om godkännande av den i propositionen angivna inriktningen av industripolitiken och i stället förorda riktlinjer i enlighet med vad som anförts i de två motionerna.

Som delvis torde framgå av det korta referat som här har lämnats saknas inte i vänsterpartiet kommunisternas båda motioner synpunkter som utskottet kan instämma i. Önskemålen om höjd förädlingsgrad och om bättre hushållning med råvaror och energi hör hit. Kravet på en vidgad nationell marknad kan, för att ta ytterligare ett exempel, läsas som en påminnelse om betydelsen av att industrin inte negligerar hemmamarknaden. Totalt sett innehåller de båda motionerna emellertid en rad synpunkter som utskottet inte kan ställa sig bakom. Utskottet avstyrker yrkandena i motionerna 1980/81:806 och 1980/81:2078.

När det gäller avvägningen mellan den industripolitiska inriktning som regeringen föreslår och den som skisseras i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 finner utskottet sammanfattningsvis att den förra väsentligen står i överensstämmelse med utskottets uppfattning. Utan att gå in på en närmare analys av skillnaderna mellan de båda framställningarna tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner den inriktning som anges i propositionen. Vissa punkter i socialdemokraternas industripolitiska program får utskottet tillfälle att återkomma till i det följande.

I anslutning till vad som här sagts om industripolitikens inriktning tar utskottet upp motion 1980/81:1485. Med sikte främst på näringspolitiska problem i Göteborg föreslår motionärerna att riksdagen hos regeringen skall begära en samordnad industriplanering, innebärande dels att varvens, rederiernas och hamnarnas verksamhet ingår i en samhällsplan för utrikes-handel och transporter, dels att hänsyn tas till den tunga industrins behov av förnyelse, anläggningar som framkallas av kostnadsläget, miljöproblemen och energisituationen. Utskottet finner att motionärerna fäster uppmärksamheten på viktiga samband, som ibland kanske inte vinner tillräckligt beaktande. Utskottet är emellertid inte berett att ta motionen till utgångspunkt för mycket långtgående krav på nya planeringsinsatser. Motionen avstyrks sålunda.

Överläggningar, information m. m.

I motion 1980/81:2020 (s) erinrar socialdemokraterna om att de vid upprepade tillfällen har krävt att man från statens sida i organiserade former skall ta upp *överläggningar med näringslivet* om hur de expansionsmöjligheter som finns i industrin praktiskt skall tas till vara. I motionen anges en rad övergripande frågor som skulle kunna behandlas vid sådana överläggningar. Förslaget i propositionen om överläggningar i fråga om insatsvaruproduktionen (jfr s. 22) är ett mycket litet steg i rätt riktning, anför motionärerna. De föreslår att riksdagen skall uttala att regeringen skall ta upp överläggningar med näringslivet och de fackliga organisationerna i dessa övergripande frågor och att regeringen därvid skall vara beredd att dels förutsättningslöst pröva de uppslag som kan komma fram, dels sätta in effektiva åtgärder, kanske i form av finansiella åtaganden i samarbetsprojekt.

Utskottet vill framhålla att det i ett utvecklat industrisamhälle är av stor vikt att det finns effektiva informationskanaler av både officiell och inofficiell natur mellan stat och näringsliv.

Kontakter mellan samhällsorgan, företag och anställda förekommer redan i dagsläget i betydande utsträckning på skilda nivåer, från kommun- och länsplanen upp till myndighets- och regeringsnivån. I regeringskansliet svarar *industridepartementet* bl. a. för sådana kontakter inom ramen för de branschråd som finns för vissa branscher, genom lokaliseringssamrådet med de större industriföretagen samt genom det löpande arbetet och särskilt tillsatta arbetsgrupper. Vidare bör här nämnas den till *industridepartementet* knutna småföretagsdelegationen. I propositionen (s. 45 f.) framhålls att regeringen har för avsikt att vidareutveckla och intensifiera lokaliseringssamrådet med de större industriföretagen, eftersom erfarenheterna av detta varit goda. Genom samrådet förbättras regeringens kännedom om sådana förhållanden inom industrisektorn som kan vara av betydelse vid utformning av mål och medel för närings- och regionalpolitiken samtidigt som tillfälle ges att förmedla information till industrin beträffande statsmakternas mål och

medel för den industriella och regionala utvecklingen. Vidare anmäler industriministern i propositionen (s. 38) att han avser att ta upp en diskussion med företrädare för industrin och de fackliga organisationerna om ett åtgärdsprogram i fråga om insatsvaruprodukterna. Ett annat exempel på intensifierade kontakter mellan samhället och företagen är den informella arbetsgrupp som nyligen har bildats med syfte att inventera åtgärder som kan stärka svensk komponent- och underleverantörsindustri.

Med hänsyn till vad som upplysts om de diskussioner regeringen inlett eller avser att inleda med bl. a. företrädare för näringslivet och de fackliga organisationerna anser utskottet att det inte finns någon anledning för riksdagen att ta initiativ till sådana överläggningar som föreslås i motionen. Utskottet avstyrker därför motion 1980/81:2020 (s) i aktuell del.

Motion 1980/81:1407 inleds med en översiktlig framställning av näringspolitiska principer och problem med särskild hänsyn till de mindre och medelstora företagen. Utifrån uppfattningen att insikten om företagens villkor och betydelse behöver förbättras skisserar motionärerna ett program för *information* i syfte att skapa ett mera företagsvänligt klimat. Motionärerna rekommenderar att överläggningar kommer till stånd mellan regeringen, oppositionspartierna och arbetsmarknadens parter. De vill ha fortlöpande och mera lättillgänglig information från statliga organ, bättre faktamaterial hos massmedierna och fler faktaprogram i ctermedierna, breddad information från de regionala utvecklingsfonderna och från bankerna och vidgad information från näringslivets organisationer. Ökat utrymme för näringslivets problem i skolundervisningen och folkbildningsverksamheten och ett mera spritt delägarskap i näringslivet är andra inslag i motionärernas katalog. Motionen utmynnar i att riksdagen hos regeringen bör begära förslag om kraftigt ökade insatser för information om företagens betydelse och näringslivets villkor.

Utskottet vill hänvisa till att regeringen f. n. förbereder en proposition om frågor rörande de mindre och medelstora företagen. Informationsinsatser på olika nivåer bör i det sammanhanget komma under övervägande. Utskottet utgår från att synpunkter av det slag som framförs i motionen uppmärksammas inom regeringskansliet och av andra berörda parter och finner inte skäl att föreslå riksdagen någon åtgärd med anledning av motionen.

Statens industriverks uppgifter tas upp i motion 1980/81:2020 (s) ett uttalande av riksdagen av innebörd att det inte får ske någon nedrustning av industriverket. Bakgrunden är de organisatoriska förändringar av industriverket som är aktuella, bl. a. i samband med förslag om en ändrad mineralpolitisk verksorganisation och en ny central energimyndighet. Utskottet har behandlat de nu nämnda organisationsfrågorna i andra betänkanden (NU 1980/81:43, NU 1980/81:60) och därvid inte varit enigt om sina rekommendationer till riksdagen. Utskottet finner emellertid inte skäl att nu rekapitulera dessa motsättningar. I likhet med motionärerna vill

utskottet understryka betydelsen av industriverkets branschutredningsverksamhet som bas för industripolitiska insatser.

De organisationsförändringar som regeringen har föreslagit och riksdagen beslutat innebär enligt utskottets uppfattning inte någon nedrustning av statens industriverk. Något uttalande till regeringen med anledning av motionsyrkandet finner utskottet inte motiverat. Motionen avstyrks alltså i berörd del.

En av de många punkter som tas upp i motion 1980/81:2020 (s) är att en rad åtgärder bör vidtas för att stärka *det nordiska industripolitiska samarbetet*. Initiativ på detta område kan tas inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Många frågor lämpar sig bättre för behandling på bilateral bas. Lämpliga samarbetsfält utgör enligt motionärerna t. ex. det tekniska forsknings- och utvecklingsarbetet och den offentliga upphandlingen. Den svenska regeringen har enligt motionärerna intagit en påfallande passiv hållning när det gäller att utnyttja de möjligheter till samarbete som yppat sig till följd av de norska olje- och gasfynden i Nordsjön. En väg att bättre bevaka de svenska intressena vore, anser motionärerna, att regeringen utsåg en särskild sakkunnig eller statssekreterare med ansvar för det nordiska industripolitiska samarbetet. Att Sveriges samarbetsresurser på området bör stärkas skall riksdagen ge regeringen till känna, föreslår motionärerna.

Frågan om nordiskt samarbete när det gäller teknisk forskning och utveckling behandlar utskottet i ett särskilt avsnitt (s. 37). I fråga om regeringskansliets resurser för handläggning av frågor rörande nordiskt industriellt samarbete får utskottet anföra följande.

Regeringen framhåller i proposition 1980/81:130 (s. 131) bl. a. att möjligheterna till samarbete på det nordiska området mellan företag med stora forsknings- och utvecklingsinvesteringar eller marknadsinvesteringar kan ge fördelar. Utskottet delar denna uppfattning och vill understryka att exempelvis ett gemensamt uppträdande på marknaderna kan vara av stort värde. I propositionen lämnas ytterligare några exempel på åtgärder som diskuteras. Utskottet har nyligen tillstyrkt ett mellan de svenska och norska regeringarna ingånget avtal om utveckling av det ekonomiska samarbetet mellan länderna, särskilt på industri- och energiområdena (prop. 1980/81:189, NU 1980/81:65). Med hänsyn till det anförda saknar riksdagen enligt utskottets mening anledning att göra ett sådant uttalande som begärs av motionärerna. Motion 1980/81:2020 (s) avstyrks följaktligen i denna del.

Den statliga företagssektorn

Det behov av en ökad investerings- och utvecklingstakt som föreligger i svensk industri måste, enligt vad som anförts i motion 1980/81:2020 (s), mötas även inom den statliga företagssektorn. Detta är bakgrunden till yrkandet att regeringen skall anmodas att omedelbart utarbeta ett *investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen*. Regeringen bör för riksdagen

redovisa resultatet av denna verksamhet jämte förslag om hur programmet bör finansieras, anför motionärerna.

Riksdagen har under senare år flera gånger haft att behandla motionsyrkanden av samma innebörd som det nu aktuella, senast hösten 1980 (NU 1980/81:17). Yrkandena har varje gång avslagits. Vid sistnämnda tillfälle anförde näringsutskottet (s. 18) att alla större företag numera torde göra upp kort- och långsiktiga investeringsprogram. Utskottet sade sig förutsätta att detta även gällde statliga företag. Något behov av ett uttalande från riksdagen i denna fråga förelåg inte. I den mån en investering i ett statligt företag kräver att medel beviljas av riksdagen bör framställning därom ske i vanlig ordning, uttalade utskottet. Det betecknades som orimligt att riksdagen generellt skulle göra utfästelser om finansiering av projekt som ligger flera år framåt i tiden.

Enligt utskottets mening har sedan riksdagen senast behandlade frågan ingenting inträffat som ger anledning till ett ändrat ställningstagande. Motion 1980/81:2020 (s) avstyrks sålunda i aktuell del.

En fråga rörande de statliga verkstädernas verksamhet tas upp i motion 1980/81:2020 (s). Statliga företag bör spela en aktiv roll i industripolitiken, anför det i motionen. Ett område, där statsmakterna enligt motionärerna har uppenbara möjligheter att genom aktiva insatser stimulera produktion och sysselsättning, är *affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser*. Här finns det en fast koppling mellan användar- och producentsidan. Den av den socialdemokratiska regeringen tillsatta utredningen (K 1976:01) om samverkansmöjligheter hos vissa affärsverks och myndigheters verkstadsrörelser m. m. (Samverk-utredningen) har i sitt för ett år sedan avlämnade delbetänkande (Ds K 1980:4) Fordonsunderhåll i statliga verkstäder föreslagit bl. a. att de statliga verken skall förmås att ta kontakt med statliga verkstäder då de står i begrepp att köpa fordonsunderhåll. Enligt motionärerna har regeringen ännu inte vidtagit någon åtgärd med anledning av betänkandet. Regeringen bör, anför motionärerna, uppmanas av riksdagen att utan dröjsmål vidta åtgärder för att stimulera de statliga myndigheterna att utnyttja de statliga verkstäderna.

Samverk-utredningens betänkande är f. n. föremål för överväganden inom regeringskansliet. Resultatet av dessa överväganden bör inte föregripas av riksdagen genom något uttalande i frågan. Utskottet avstyrker därför motionen i denna del.

Statens ansvar som aktieägare

Utskottet tar härfter upp ett i motion 1980/81:388 aktualiserat spörsmål, nämligen statens ansvar som aktieägare. Motionärerna konstaterar att det från rent juridisk synpunkt är alldeles klart att statliga bolag som är på

obestånd kan försättas i konkurs. Vad som har diskuterats under senare delen av år 1980 är om staten som aktieägare bör tillåta att ett statligt bolag försätts i konkurs. Motionärerna anför att industriminister Nils Åsling i detta sammanhang har gjort skillnad mellan två slags företag. Den typ av statliga företag som enligt industriministern bör försättas i konkurs i vanlig ordning är sådana som "arbetar för vinstmaximering på vanliga kapitalistiska villkor"; han torde därmed avse statliga företag, vilkas drift inte motiveras av särskilda samhällsintressen och som inte heller fullgör offentliga eller statsmonopoliserade uppgifter. När däremot staten har lagt speciella arbetsmarknadspolitiska, regionalpolitiska eller näringspolitiska uppgifter på ett företag kan man enligt industriministern inte ha den sedvanliga synen på företaget från lönsamhets- och soliditetssynpunkt; företaget är nämligen då ett instrument i samhällets näringspolitik, och det är då meningslöst med konkurs. Däremot har det i ett regeringsuttalande sagts att inte heller sådana företag bör uteslutas från att kunna bli försatta i konkurs.

Motionärerna framhåller att politiska beslutsfattare inte kan hindra konkurslagens tillämpning på annat sätt än genom kapitaltillförsel eller garantier som medför att bolaget kan betala sina skulder eller förmå sina fordringsägare att bevilja uppskov med betalning. I motionen anges en rad omständigheter som kan påverka statsmakternas beslut om att vidta sådana åtgärder. Motionärerna slår fast att staten genom att engagera sig som aktieägare dels tar på sig ett betydande moraliskt ekonomiskt ansvar, ungefär som moderbolaget i förhållande till ett dotterbolag, dels faktiskt inskränker sin handlingsfrihet därigenom att relationerna till fordringsägare och omvärld kan göra det nödvändigt att hindra konkurs. Saken har också en praktisk sida, säger de. I den mån rättsliga åtaganden eller politisk nödvändighet motiverar åtgärder för att hindra konkurs måste regeringen ha tillförsäkrat sig konstitutionella möjligheter att snabbt tillhandahålla kapital och garantier utan beslut av riksdagen.

Utskottet får anföra följande. Frågan huruvida ett statligt företag som kommit på obestånd bör försättas i konkurs har under senare år tilldragit sig stort intresse, närmast föranlett av den s. k. Ncb-affären (se NU 1980/81:49). Ur strikt juridisk synvinkel är det, som motionärerna påpekar, fullt klart att ett sådant bolag kan försättas i konkurs. Som aktieägare kan staten hindra konkurs endast genom åtgärder som undanröjer konkursgrunden obestånd, dvs. genom att tillföra bolaget kapital eller genom att ge garantier för betalning av bolagets skulder. Ett beslut om att sådana åtgärder skall vidtas kan vara grundat på rättsliga förpliktelser eller bäras upp av skäl av ekonomisk-politisk natur. En rad faktorer kan spela in vid en sådan bedömning. Utskottet vill erinra om att riksdagen vid flera tillfällen haft att ta ställning till regeringsförslag om rekonstruktion av statligt hel- eller delägda företag och att ett resultat av riksdagens ställningstaganden blivit att konkurs undvikits. Riksdagen har dock inte gjort några generella uttalanden om

lämpligheten av att statsägda företag på obestånd försätts i konkurs, och frågan har inte närmare berörts i propositionen. Klart är att konsekvenser på kort och lång sikt uppkommer för statliga företag om man på grund av ett särskilt uttalande från riksdagens sida skulle kunna räkna med att statligt ägande inte innebär garanti för betalning av ett bolags skulder. Om långivare, anställda och andra kan räkna med att staten inte kommer att tillåta statligt ägda företag att gå i konkurs får å andra sidan dessa företag en särställning.

Enligt utskottets mening är det inte möjligt att ange generella kriterier för när ett av staten hel- eller delägt företag bör kunna försättas i konkurs. Avgörandet måste i varje enskilt fall grundas på lämplighetskäl och innebära en sammanvägning av skilda omständigheter av juridisk, ekonomisk och politisk natur. Med hänsyn härtill anser utskottet att det inte framstår som meningsfullt att låta göra en sådan utredning som begärs i motion 1980/81:388. Denna avstyrks därför av utskottet.

Kapital- och kreditförsörjning

Utskottet tar här först upp frågan om en statlig *struktur- och utvecklingsfond*. Socialdemokraterna anför i sin partimotion 1980/81:2020 att man från deras sida inte kan acceptera den passiva attityd den borgerliga regeringen intar när det gäller att förhindra negativa effekter av strukturiomvandlingen. Samhället kan inte undandra sig ansvar för det som sker, säger motionärerna och upprepar mot denna bakgrund ett tidigare flera gånger framfört förslag om inrättande av en struktur- och utvecklingsfond. De anger följande riktlinjer för denna. Fonden skall medverka vid finansieringen av investeringsprojekt vilkas genomförande annars skulle försvåras eller omintetgöras på grund av brist på riskkapital. Till grund för ett beslut om engagemang från fondens sida skall ligga en vid, samhällsekonomisk bedömning av projektet. Fonden bör engagera sig i produktionsledet och i upphandlingar. Det är därför nödvändigt att det byggs upp en organiserad samverkan mellan fonden och forskningsverksamheten. En annan uppgift för fonden skall vara att stärka företagens egenkapital, exempelvis genom att fonden medverkar vid ökning av aktiekapitalet i aktiebolag genom riktade nyemissioner. Fonden bör driva sin verksamhet i stiftelseform och finansieras genom en särskild avgift på lönesumman. I fondstyrelsen bör finnas representanter för löntagarna, näringslivets organisationer och statliga myndigheter.

Förslag om inrättande av en särskild struktur- och utvecklingsfond har sedan år 1977 flera gånger lagts fram av socialdemokraterna. Förslagen har avstyrkts av näringsutskottet (NU 1976/77:35, 1977/78:24, 1977/78:3y, 1978/79:1 y, 1978/79:59, 1979/80:2 y, 1979/80:43, 1980/81:17) – och vid tre tillfällen även av finansutskottet (FiU 1977/78:15, 1978/79:10, 1979/80:10) – med

reservation av de socialdemokratiska ledamöterna och avslagits av riksdagen. En närmare redogörelse för den tidigare riksdagsbehandlingen av frågan har lämnats i betänkandet NU 1979/80:43 (s. 13 f.).

Utskottet har riktat en rad grundläggande invändningar mot förslaget om en struktur- och utvecklingsfond. Som utskottet senast anförde hösten 1980 (NU 1980/81:17) innebär förslaget att regeringen skall få ett långtgående bemyndigande att för kapitalinsatser inom näringslivet inrätta en ny institution vid sidan av dem som redan finns och vid sidan av den omfattande verksamhet till stöd för särskilda branscher och företag som statsmakterna är engagerade i. Utskottet vill bl. a. erinra om att riksdagen år 1979 anslog 300 milj. kr. till stöd för industriellt utvecklingsarbete. Medlen disponeras av Industrifonden och skall inriktas mot projekt som bedöms vara väsentliga för svensk industris utvecklings- och konkurrensförmåga på sikt. Regeringen har i proposition 1980/81:130 föreslagit att under den närmaste treårsperioden årligen ytterligare 150 milj. kr. ställs till Industrifondens förfogande, en fråga som utskottet återkommer till i det följande (s. 42). Liksom tidigare anser utskottet att det inte finns underlag för ett beslut av riksdagen om inrättande av en sådan fond som föreslås i motionen. Utskottet avstyrker följaktligen motion 1980/81:2020 (s) i nu angiven del. .

Utskottet tar härafter upp vissa i motion 1980/81:2020 (s) aktualiserade frågor rörande aktieplaceringar av *allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse*. Motionärerna upprepar ett par krav från de närmast föregående riksmötena om att fondens möjligheter till engagemang i samma bolag inte, såsom är fallet fr. o. m. den 1 januari 1980, skall vara begränsade till högst 10 % av aktiekapitalet och om att det i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall finnas en bestämmelse som ålägger fondstyrelsen att fästa vikt vid de anställdas synpunkter inför beslut om engagemang.

När utskottet hösten 1979 behandlade delar av proposition 1978/79:165 om den svenska kapitalmarknaden tog utskottet ställning i bl. a. de spörsmål som på nytt tas upp i den nu aktuella motionen. För en utförligare belysning av hur riksdagen har sett på frågorna hänvisar utskottet till sin framställning i yttrandet NU 1978/79:1 y. Vid behandlingen av motsvarande yrkanden vid föregående riksmöte och hösten 1980 avstyrktes dessa av näringsutskottet med reservation av de socialdemokratiska ledamöterna och avslogs av riksdagen (NU 1979/80:43, rskr 1979/80:395; NU 1980/81:17, rskr 1980/81:103).

Den gällande regeln om en gräns för fondens engagemang vid 10 % av aktiekapitalet (eller i vissa fall av röstetalet) i samma bolag fastställdes av riksdagen så sent som år 1979. Utskottet anser fortfarande att en sådan regel är motiverad och avstyrker förslaget i motion 1980/81:2020 (s) att regeln skall upphävas.

Utskottet uttalade i betänkandet för ett år sedan att det framstod som

naturligt att fjärde fondstyrelsen vid beredning av frågor om engagemang i en nyemission skulle beakta de anställdas synpunkter på företagets utveckling. Några särskilda direktiv till fondstyrelsen av denna innebörd bedömdes inte vara erforderliga. Någon anledning till ett ändrat ställningstagande av riksdagen finns enligt utskottets mening inte. Även det nu berörda förslaget i motion 1980/81:2020 (s) avstyrks.

I motion 1980/81:1030 aktualiseras på nytt en flera gånger av riksdagen behandlad fråga om *egenföretagares personliga borgensåtaganden*. Motionären anser att det är angeläget att kraven på personlig borgen av företagare minskas och att därvidlag statliga och halvstatliga kreditinstitut föregår med gott exempel. Enligt motionärens mening bör borgenskrav från sådana institut begränsas till att gälla endast företagsinteckningar och inte som f. n. kunna avse företagarens personliga ägodelar.

Utskottet vill erinra om att regeringen sommaren 1980 har tillsatt en utredning (E 1980:05) om de små och medelstora företagens finansiella situation. Enligt sina direktiv (Dir. 1980:56) skall utredaren analysera bl. a. i vad mån det vid en given risknivå råder skillnad mellan mindre och större företags möjligheter att få sina kreditbehov tillgodosedda. En särskild fråga som utredaren skall belysa är i vad mån företagaren personligen eller hans anhöriga behöver ställa borgen eller annan säkerhet för företagets skulder.

Motion 1980/81:1030 avstyrks med hänvisning till det pågående utredningsarbetet.

I motion 1980/81:1786 föreslås att möjligheterna för *AB Handelskredit* att lämna garanti för lån till mindre företag inom servicenäringarna skall förbättras. Förslaget går tillbaka på ett förslag från serviceföretagsutredningen i dess betänkande (1979:74) *Serviceföretagen – vägar till utveckling*. Motionären framhåller att en ökning av garantierna skulle betyda mycket för den enskilde företagaren utan att därför medföra några större kostnader för samhället eller något avsevärt risktagande från dess sida. Den utökade utlåningskapaciteten hos *AB Handelskredit* bör enligt motionären åstadkommas dels genom ett ägartillskott till bolaget, dels genom att staten utfärdar en kompletterande kreditgaranti. Motionären anför att det är av väsentligt intresse för att konkurrensen skall vidmakthållas i detaljhandeln att de köpmän som så önskar genom upplåning i ett från leverantörer fristående kreditinstitut kan agera självständigt och därigenom minska sitt beroende av leverantörerna.

Utskottet är ense med motionären om att det är en fördel för en detaljhandlare om han i en lånesituation har möjligheter att välja mellan flera kreditgivare. Frågan om mindre och medelstora företags finansiella situation är, som utskottet redan nämnt, f. n. föremål för utredning. Utredaren skall lägga fram de förslag han anser vara motiverade av kartläggningen av dessa företags finansiella läge. Utredningsuppdraget är

inte begränsat till en viss grupp av företag. Med hänsyn till att serviceföretagsutredningens betänkande f. n. bereds inom regeringskansliet och till att hithörande frågor torde kunna komma att behandlas i den kommande småföretagspropositionen anser utskottet att motion 1980/81:1786 inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motionen avstyrks följaktligen.

Mindre och medelstora företag

I motion 1980/81:1784 läggs fram en rad förslag avsedda att leda till *förbättrade villkor* för mindre och medelstora företag. Bland förslagen märks följande. Man bör överväga att utvidga skattefondssparandet till att gälla även sparande i familjeföretag och andra icke börsnoterade företag. Lagstiftningen bör ändras så att det blir möjligt att bilda lokala och regionala investmentbolag. Frågan om en särskild företagsform för de mindre företagen bör åter tas upp. Koncernbegreppet bör liberaliseras, vilket skulle underlätta kapitalrörelser mellan företag inom samma koncern. Principerna för arvs- och förmögenhetsbeskattningen bör ändras när det gäller familjeföretagen. Arbetsrättslagstiftningen bör ändras bl. a. så att arbetsgivarnas möjligheter att provanställa framför allt ungdomar under sex månader utvidgas till att gälla alla företag. Ledighetsuttag bör begränsas. En effektivisering av arbetsmarknadspolitiken bör syfta till en ökad rörlighet mellan företag, branscher och yrken. Enskilda företag bör uppmuntras ekonomiskt att placera arbetshandikappade i lämpliga sysselsättningar. Motionärerna önskar att riksdagen skall ge regeringen dessa synpunkter till känna som sin mening.

Utskottet konstaterar att de frågor som motionärerna aktualiserar i stor utsträckning redan är föremål för utredning i skilda sammanhang. Motionärernas önskemål är av den arten att de torde komma att beröras i den småföretagsproposition som regeringen planerar att lägga fram år 1982. Ett ställningstagande i sak till de olika frågorna från riksdagens sida bör därför anstå i avvaktan på den propositionen. Motion 1980/81:1784 avstyrks sålunda av utskottet.

Att stora problem av personell och ekonomisk natur ibland uppstår i mindre företag i samband med *företagsöverlåtelser och generationsskiften*, understryks i motion 1980/81:2020 (s). Det är enligt motionärerna ett samhällsintresse att undvika att företag finansiellt urholkas exempelvis vid överlåtelser. De anser samtidigt att man inte kan bortse från fördelningsfrågorna. Detta bör enligt motionärerna beaktas vid beredningsarbetet inför den aviserade småföretagspropositionen.

Utskottet instämmer i att en överlåtelse av eller ett generationsskifte i ett litet företag ibland medför stora svårigheter för företaget och dess ägare, inte minst när det gäller arvsskatt och förmögenhetsskatt. På förslag av

regeringen beslutade riksdagen år 1977 om vissa lättnader i arvs- och gåvobeskattningen. Alla svårigheter är emellertid inte därigenom undanröjda. Hithörande frågor behandlas av 1980 års företagsskattekommitté (B 1979:13). Utskottet utgår från att de nu berörda frågorna kommer att tas upp i den aviserade småföretagspropositionen även utan någon uttrycklig begäran därom från riksdagens sida. Det nu aktuella yrkandet i motion 1980/81:2020 (s) avstyrks på denna grund.

Riksdagen bör hos regeringen begära åtgärder för att öka tillgången på s. k. *frilanskonsulter* för nystartade och redan existerande mindre företag. Detta yrkande framställs i motion 1980/81:1038. Enligt motionärerna skulle dessa företags utvecklingsmöjligheter förbättras om fler frilanskonsulter fanns att tillgå. Åtgärderna kan enligt motionärerna bestå i att en ny typ av lån ("konsultetableringslån") med betydligt gynnsammare lånevillkor än utvecklingsfondernas införs eller att dessa fonder aktivt hjälper till att marknadsföra frilanskonsulternas tjänster.

Utskottet vill framhålla att det givetvis är av värde att även små företag kan utnyttja konsulter för olika ändamål. Utvecklingsfonderna medverkar redan i dag aktivt för att åstadkomma kontakter mellan företag och lämpliga konsulter och torde ha vissa möjligheter att i mån av resurser finansiera konsulttjänster för småföretagen. Utskottet är dock inte berett att nu ta ställning i frågan huruvida generella "konsultfrämjande" åtgärder av det slag motionärerna föreslår bör införas. Frågor av denna natur torde komma att tas upp i den småföretagsproposition som regeringen planerar att lägga fram år 1982. På grundval av det anförda avstyrker utskottet motion 1980/81:1038.

Underleverantörsfrågor

I motion 1980/81:1412 föreslås att riksdagen skall begära en kartläggning av den inhemska *insatsvarutillverkningen*. Bakgrunden till förslaget är bl. a. den att andelen importerade insatsvaror under senare år har ökat kraftigt. Kartläggningen bör enligt motionärerna omfatta bl. a. följande moment: importens fördelning på olika näringslivsgrenar, möjligheter till substitution mellan importerade och svenskproducerade varor på kort och lång sikt, beredskapssynpunkter samt insatsvaruproduktionens betydelse för konkurrensen. Analysarbetet bör enligt motionärerna göras av industridepartementet i samarbete med Sveriges industriförbund och berörda fackliga organisationer.

Som utskottet redan påpekat (s. 14) har chefen för industridepartementet anmält att han, mot bakgrund bl. a. av att andelen utländska insatsvaror ökat i vissa branscher på senare år, avser att ta upp diskussion med företrädare för industrin och de fackliga organisationerna om ett åtgärdsprogram. Åtgärderna skall inriktas på att stärka de svenska underleverantörernas ställning.

En informell arbetsgrupp har bildats för ändamålet (prop. 1980/81:130 s. 38 f.).

Genom de av regeringen i propositionen aviserade åtgärderna blir motionsyrkandet i viss mån tillgodosett. Riksdagen har i denna situation enligt utskottets mening inte någon anledning att begära en sådan kartläggning som motionärerna begär. Motion 1980/81:1412 avstyrks följaktligen.

Även socialdemokraterna kräver en översyn av möjligheterna att förbättra *underleverantörernas situation*. Önskemålet framställs i motion 1980/81:2020. Ett viktigt led i en sådan översyn är att förslag utarbetas till åtgärder för att stärka dessa leverantörers ställning gentemot enskilda köpare. Man bör bl. a. undersöka om det är möjligt att införa särskilda regler för de fall då ett enda företag genom sina beställningar engagerar stora delar av ett underleverantörsföretags kapacitet, exempelvis bestämmelser om varsel-skyldighet vid större produktionsomläggningar hos köparföretaget. En annan viktig uppgift för en utredning vore att underlätta underleverantörernas finansieringssituation. I motionen erinras om att socialdemokraterna våren 1979 krävde att förutsättningarna för en factoringverksamhet i anslutning till de regionala utvecklingsfonderna skulle undersökas och att riksdagsmajoriteten avlog detta yrkande. Motionärerna ser med tillfredsställelse att regeringen nu ämnar se över underleverantörernas problem. De framhåller att det är väsentligt att de i motionen berörda problemen – underleverantörernas beroende av köparföretag och deras ibland speciella finansiella problem – tas upp i översynen och önskar att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd.

Enligt utskottets uppfattning ligger det i sakens natur att den undersökning av underleverantörernas situation som har påbörjats genom regeringens försorg måste behandla frågan om förhållandet mellan leverantören och köparen. Detsamma gäller självfallet i finansieringsspörsmålen. Vad särskilt beträffar frågan om factoring vill utskottet erinra om att riksdagen tidigare inte funnit några bärande skäl för att staten skulle engagera sig i factoringverksamhet (NU 1979/80:43 s. 46). Det anförda hindrar enligt utskottets mening inte att en förutsättningslös utredning bör kunna överväga även skilda frågor rörande factoring. Något uttalande från riksdagens sida i nu berörda frågor är enligt utskottets mening ej erforderligt.

I motion 1980/81:273 (s) anføres att strukturomvandlingen går hårt fram över näringslivet, inte minst det skånska. Ofta ägnas underleverantörerna liten uppmärksamhet i detta sammanhang. Den ställning som *småföretagen i Skåne* intar som underleverantörer bör därför utredas, anser motionärerna.

Utskottet vill framhålla att det i princip torde ankomma på de regionala organen att om det anses erforderligt göra en sådan utredning som begärs i motionen. Resultatet av den av industriministern aviserade utredningen bör

emellertid kunna bli av värde även för näringslivet i Skåne. Utskottet avstyrker med det anförda motionen.

De regionala utvecklingsfonderna m. m.

En väsentlig del av statens stöd till mindre och medelstora företag går genom de regionala utvecklingsfonderna. Till fondernas företagsservice, utbildningsservice, låneverksamhet och administration utgår bidrag över anslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. Medel för fondernas utlåningsverksamhet har innevarande budgetår anvisats över anslaget Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder. Statens industriverk beslutar om fördelningen av tillgängliga medel.

I detta avsnitt tar utskottet först upp frågor om ökade resurser till de regionala utvecklingsfonderna. Därefter behandlas frågor om fondernas målgrupp, företagsservice m. m. och om styrelsernas sammansättning. Slutligen berörs utvecklingsfondernas kreditverksamhet.

Resurser för utlåning

Regeringen anförde i proposition 1980/81:20 om besparingar i statsverksamheten att med hänsyn till det statsfinansiella läget en större andel av fondernas kreditstöd borde lämnas i form av garantier. Någon medelsanvisning avsågs budgetåret 1981/82 inte ske under anslaget Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder. Riksdagen lämnade vad som anförts utan erinran (NU 1980/81:17 s. 11, rskr 1980/81:103). Förslag om utökade möjligheter för utvecklingsfonderna att lämna garantier för lån har lagts fram i proposition 1980/81:100 (bilaga 17 punkt B 4). Näringsutskottet har tillstyrkt förslaget (NU 1980/81:52).

I motion 1980/81:1468 föreslås olika åtgärder för att främja sysselsättningen i Värmlands län. Innebörden av det i detta sammanhang aktuella förslaget är att ytterligare 10 milj. kr. skall anslås till den regionala utvecklingsfonden i Värmlands län för att förstärka fondens utlåningskapacitet. Motionärerna hänvisar till att utvecklingsfonden i Värmlands län efter ett riksdagsbeslut våren 1980 har fått 3 milj. kr. för att främja utvecklingen av mindre och medelstora företag i länet. Deras förslag skall ses mot bakgrund av bristen på riskvilligt kapital och de positiva erfarenheterna av de tidigare erhållna medlen.

Utskottet vill erinra om att riksdagen nyligen inom den gällande totalramen för regionalpolitiska medel på förslag av arbetsmarknadsutskottet (AU 1980/81:23 s. 96, rskr 1980/81:233) har beslutat om stöd på upp till 20 milj. kr. till fortsatta insatser för att främja den industriella utvecklingen i Värmlands län. Medlen får användas för olika åtgärder. Det ankommer på regeringen att i samråd med de regionala myndigheterna, i första hand länsstyrelsen, bestämma i vilka former medlen skall användas.

Utskottet utgår ifrån att vid den avvägning som här görs mellan olika angelägna insatser även de mindre och medelstora företagens situation beaktas liksom har gjorts tidigare.

Beträffande motionärernas förslag om ytterligare resurser för utlåning vid utvecklingsfonden i Värmlands län vill utskottet erinra om redogörelsen i inledningen till detta avsnitt för beslutet att en större andel av fondernas kreditstöd skall lämnas i form av garantier, vilket innebär utökade utlåningsmöjligheter. Detta ställningstagande hade hösten 1980 stöd av ett enhälligt utskott. Med hänvisning till vad utskottet här har anfört avstyrker utskottet motion 1980/81:1468 i ifrågavarande del.

Anslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.

I proposition 1980/81:100 bilaga 17 (s. 29 f.) föreslår regeringen riksdagen att anvisa 95 milj. kr. som bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. för budgetåret 1981/82. Förslaget innebär att regeringen räknar med ett ökat medelsbehov av 10 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Enligt budgetpropositionen har vid medelsberäkningen hänsyn tagits till en utvidgad försöksverksamhet med *arbetskooperativ*. Denna fråga har sedermera behandlats i proposition 1980/81:130 (s. 61–68). I denna redovisas att kostnaderna för en försöksverksamhet med löntagarägda företag har beräknats till 2,5 milj. kr. och att dessa kostnader skall täckas inom ramen av det föreslagna bidraget av 95 milj. kr.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 föreslås en ytterligare ökning av statens bidrag till de regionala utvecklingsfonderna. Motionärerna nämner en rad olika omständigheter som enligt deras mening motiverar att utvecklingsfonderna skall få ett bidrag på 20 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit i budgetpropositionen. Bl. a. anför de att fondernas personella resurser bör byggas ut vad gäller service i marknadsföringsfrågor. De betonar också vikten av att utvecklingsfondernas service till de mindre och medelstora företagen förstärks vad gäller exempelvis produktutveckling, export, kalkylering, finansiell planering och investeringsplanering. Vidare pekar de på angelägenheten av att den pågående försöksverksamheten med regionala exportsäljbolag kan föras vidare. Enligt motionärernas uppfattning är det inte meningsfullt att på det sätt som regeringen nu gör ställa ökade anspråk på verksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna utan att anvisa i motsvarande mån ökade ekonomiska resurser för verksamheten.

Enligt utskottets mening svarar de regionala utvecklingsfonderna för betydelsefulla insatser på regional nivå för att utveckla mindre och medelstora företag.

Den ökning av det statliga bidraget till utvecklingsfonderna som regeringen föreslår i budgetpropositionen finner utskottet väl avvägd med hänsyn till dels angelägenheten av stöd till de mindre och medelstora företagen, dels det

statsfinansiella läget. Utskottet har inte heller något att erinra mot förslaget i proposition 1980/81:130 att 2,5 milj. kr. av ifrågavarande anslag skall användas för försöksverksamheten med löntagarägda företag. Med hänvisning till vad utskottet här har anfört tillstyrker utskottet förslaget i budgetpropositionen att anslaget skall uppgå till 95 milj. kr. Motion 1980/81:2020 (s) avstyrks sålunda i här aktuell del.

Frågor kring arbetarkooperativa företag behandlas även i motionerna 1980/81:2044 och 1980/81:2068. Motionärerna föreslår att den i proposition 1980/81:130 åsyftade försöksverksamheten med företagsservice till *löntagarägda företag* i fortsättningen särskilt inriktas på de arbetarkooperativa företagen. I motionerna framhålls bl. a. att det finns risk för att, om kooperativa principer inte tillämpas, karaktären av löntagarägt företag så småningom ändras genom att de anställda delas upp i två grupper – delägare och icke delägare.

Utskottet vill erinra om att det sedan år 1979 pågår en försöksverksamhet med fördjupade företagsserviceinsatser i samband med att löntagarägda företag bildas (prop. 1980/81:130 s. 61 f.). Verksamheten bedrivs av statens industriverk och vissa regionala utvecklingsfonder i samråd med kooperationsutredningen (I 1977:01). Utskottet ser positivt på denna försöksverksamhet och har som framgått tillstyrkt att 2,5 milj. kr. av bidraget till regionala utvecklingsfonder används för detta ändamål. När det gäller den närmare inriktningen av verksamheten vill utskottet framhålla, som också påpekas i propositionen (s. 63), att det är önskvärt att ett löntagarägt företag redan från starten får en lämplig företagsform, så att inte formen som sådan lägger hinder i vägen för en tillfredsställande utveckling. Det är självklart att den kooperativa företagsformen bör prövas inom ramen för en sådan försöksverksamhet. Något uttalande från riksdagens sida av innebörd att verksamheten särskilt skall inriktas på denna företagsform bör dock inte göras. Motionerna 1980/81:2044 och 1980/81:2068 avstyrks därför av utskottet.

Målgrupp, serviceverksamhet m. m.

I tre motioner lämnas förslag som går ut på att turistnäringen skall ingå i utvecklingsfondernas målgrupp. Sålunda föreslås i här aktuell del av motion 1980/81:183 om åtgärder för att främja svensk turism, att turistnäringen skall få ta del av utvecklingsfondernas kreditgivning och företagsservice. Motionärerna anför att stöd från utvecklingsfonderna är naturligt eftersom turistnäringen är en småföretagarnäring.

I motion 1980/81:596 föreslås att utvecklingsfondernas målgrupp skall kompletteras med turistnäringen i län där turismen har karaktär av basnäring. Motionärerna pekar på att utvecklingsfonden i Jämtlands län med hjälp av särskilda försöksmedel bedriver rådgivningsverksamhet till turistföretagen i länet. Det är av största betydelse, anför de, att försöksverksam-

heten permanentas. I motionen hänvisas vidare till att serviceföretagsutredningen i sitt betänkande (SOU 1979:74) Serviceföretagen – vägar till utveckling bl. a. har föreslagit en successiv utvidgning av fondernas målgrupp. Motionärerna nämner att några av remissinstanserna särskilt har framhållit att turistnäringen är en lämplig bransch att påbörja en sådan utvidgning med.

I motion 1980/81:786 anförs att turistnäringen har utvecklats explosionsartat och att den rymmer många små och medelstora företag. Det är naturligt, säger motionärerna, att turistnäringen får möjlighet att ta del av utvecklingsfondernas verksamhet i form av kreditgivning, produktutveckling, personalledning och utbildning.

Den sistnämnda motionen innehåller också vissa förslag angående utvecklingsfondernas företagservice. Motionärerna önskar att fonderna i högre grad än nu skall dels initiera samarbete mellan högskolornas forskare och småföretagen, dels förenkla kontakterna mellan företag och olika myndigheter, dels arbeta för samverkan mellan småföretag, dels rekrytera personal med bred kunskap om små och medelstora företags villkor. Vidare vill motionärerna att det inom industriverket eller Stockholms läns utvecklingsfond skall göras en grundlig undersökning om förutsättningar för kvinnors företagande. De anför att kampanjer särskilt riktade till kvinnor bör initieras av utvecklingsfonderna i de län där turismen kommer att ha betydelse.

Också i motion 1980/81:476 berörs utvecklingsfondernas målgrupp. Motionärerna begär en översyn och utvärdering av utvecklingsfondernas och de till dem knutna utvecklingsbolagens uppgifter och verksamhet. Vid en sådan utvärdering bör serviceföretagens lånemöjligheter särskilt beaktas, anför motionärerna. De framhåller att det i och för sig kan anses rimligt att utvecklingsfondernas rörelselån i så stor utsträckning som möjligt kanaliseras till tillverkningsindustrin. Samtidigt finner de det svårt att förstå varför servicenärningarna skall sättas på undantag. Andra saker som borde utvärderas är bl. a. för- och nackdelar med det delade huvudmannaskapet för utvecklingsfonderna, nödvändigheten av att bilda regionala utvecklingsbolag och utvecklingsfondernas bedömning i låneärenden av var gränsen för tillfredsställande lönsamhet går.

De regionala utvecklingsfondernas målgrupp består av mindre och medelstora företag inom tillverkningsindustrin samt sådana mindre och medelstora tjänsteproducerande företag som riktar sina tjänster till tillverkningsindustrin (prop. 1977/78:40 bil. 1, NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110). Det finns dock viss flexibilitet i målgruppsavgränsningen. I vissa fall kan sålunda även andra företag än de nyssnämnda inräknas i målgruppen. En förutsättning för detta är dock att en sådan utvidgning inte innebär att insatserna försämras för den prioriterade målgruppen, dvs. de tillverkande företagen. Som nämns i motion 1980/81:596 har serviceföretagsutredningen föreslagit bl. a. att de regionala utvecklingsfondernas målgrupp skall

utvidgas till att omfatta även serviceföretag. Vad gäller turistnäringen anför serviceföretagsutredningen i sitt betänkande (SOU 1979:74) Serviceföretagen – vägar till utveckling (s. 169) att denna näring till övervägande del består av små företag som ofta står utanför kedjegrupperingar och samordnande branschorganisationer. Detta gör att det för många turistföretag skulle vara av mycket stor betydelse att kunna utnyttja utvecklingsfondernas företags-service och kreditutbud. Utredningen har remissbehandlats. Enligt vad utskottet inhämtat har det övervägande antalet remissinstanser bl. a. med hänvisning till resursskäl avstyrkt en så betydande ökning av målgruppen som utredningen har förordat. Flera av de remissinstanser som avstyrker utredningens förslag om en avsevärt utökad målgrupp föreslår dock att målgruppen i vart fall utökas med företag inom turistnäringen.

Utredningen (Jo 1979:07) om den statliga rekreations- och turistpolitiken har i slutet av år 1980 i skrivelse till chefen för industridepartementet hemställt att utvecklingsfondernas målgrupp kompletteras med turistnäringen.

Serviceföretagsutredningens förslag bereds f. n. inom regeringskansliet. Som framgår av proposition 1980/81:130 (s. 46) har statens industriverk påbörjat en utvärdering av utvecklingsfondernas verksamhet, bl. a. vad gäller företags-service. Denna utvärdering beräknas bli slutförd under hösten 1981. Regeringen har i propositionen aviserat att den till våren 1982 på grundval av bl. a. denna utvärdering skall ta upp frågan om allmän inriktning och utformning av utvecklingsfondernas verksamhet. Av propositionen framgår också att industriverket i rapporten Regionala utvecklingsbolag – problem och möjligheter (SIND 1980:14) har studerat de regionala investment- och utvecklingsbolagens verksamhet.

Enligt utskottets mening finns det med hänsyn till industriverkets pågående utvärdering och regeringens beredning av serviceföretagsutredningens förslag inte anledning för riksdagen att nu ta ställning till omfattningen av utvecklingsfondernas målgrupp eller till de förslag angående företags-service som framförts i här aktuella motioner. Någon översyn därutöver av utvecklingsfondernas eller utvecklingsbolagens verksamhet anser utskottet inte heller vara motiverad. Utskottet förutsätter att flera av de frågor som tas upp i motionerna kommer att behandlas i industriverkets utvärdering. När det gäller önskemålen beträffande kvinnors företagande utgår utskottet ifrån att industriverket och utvecklingsfonderna beaktar alla möjligheter att stimulera till nyföretagande och därvid givetvis uppmärksammar den potential för nyföretagande som finns bland kvinnor. Utskottet anser inte att något uttalande från riksdagen till regeringen i här berörda frågor är motiverat. Utskottet avstyrker sålunda motion 1980/81:183 i förevarande del samt motionerna 1980/81:476, 1980/81:596 och 1980/81:786.

Styrelsernas sammansättning

Utskottet övergår så till frågan om sammansättningen av de regionala utvecklingsfondernas styrelser.

I motion 1980/81:808 anförs att regeringen bör utreda huruvida statsmakternas intentioner angående sammansättningen av fondernas styrelser har blivit tillgodosedda. Det har under de år utvecklingsfonderna har arbetat framförts kritik mot att företagarentresset inte har blivit tillräckligt representerat i fondernas styrelser, säger motionärerna. De anser att detta speciellt bör uppmärksammas i den förordade utredningen.

Nu gällande ordning innebär att de regionala utvecklingsfondernas styrelser utses av landstingen (jfr prop. 1977/78:40 s. 141). Vid sin behandling av frågan hösten 1977 uttalade näringsutskottet (NU 1977/78:34 s. 19 f.) följande:

Som anförs i propositionen bör styrelserna få en så allsidig sammansättning som stiftelsernas verksamhet måste anses kräva. För att stiftelserna skall kunna fylla sin funktion på ett meningsfullt sätt är det, anser utskottet, viktigt att personer med såväl professionellt företagskunnande som kunskaper om resp. läns näringsliv, dess problem och utvecklingsmöjligheter ingår i styrelserna. Viktigt är det också att representanter för länets arbetstagare och småföretagare kommer att ingå. Utskottet förutsätter – liksom industriministern – att detta blir fallet trots att intresseorganisationerna inte får formell nomineringsrätt.

Med hänsyn till statens ekonomiska ansvar för stiftelsernas verksamhet är det enligt utskottets mening naturligt att statsmakterna uppmärksammat följer utvecklingen. Utskottet är emellertid övertygat om att landstingen inte kommer att ha en annan uppfattning än riksdag och regering om hur stiftelsernas styrelser bör vara sammansatta för att bäst gagna näringslivet inom regionen.

I en reservation anförde utskottets socialdemokratiska ledamöter (NU 1977/78:34 s. 33 f.) att propositionens förslag inte gav några garantier för att kraven på en allsidig sammansättning och kompetens skulle bli uppfyllda. Reservanterna ansåg att staten måste ges rätt att utse en majoritet av ledamöterna och att fackliga organisationer och näringslivsorganisationer måste garanteras egen representation utan att för den skull behöva uppge sin partipolitiska neutralitet.

Frågan om sammansättningen av utvecklingsfondernas styrelser behandlades av riksdagen senast våren 1979 med anledning av en motion. I motionen yrkades att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag om vidgad representation för de fackliga organisationerna och företagarorganisationerna i de regionala utvecklingsfondernas styrelser. Riksdagen uttalade (NU 1978/79:59 s. 33, rskr 1978/79:415) att regeringen borde vidta åtgärder i den riktning som angavs i motionen.

I proposition 1980/81:130 (s. 46 f.) redovisas de åtgärder som regeringen har vidtagit med anledning av riksdagens uttalande i denna fråga. Inled-

ningsvis anges därvid de principer för styrelsernas sammansättning som skall råda enligt nu gällande ordning. Industriministern meddelar att han har varit i kontakt med samtliga övriga huvudmän i frågan. Därefter anför han följande:

Mitt intryck är att styrelserna är sammansatta på ett sådant sätt att de grundläggande principer, som jag nyss redogjorde för, är tillgodosedda. Jag anser därför att riksdagens uttalande inte bör föranleda någon ytterligare åtgärd från regeringen.

Enligt utskottets mening finns det, mot bakgrund av vad industriministern har anfört, inte anledning att föranstalta om en sådan utredning som motionärerna föreslår. Utskottet vill dock understryka vikten av att styrelserna får en sådan sammansättning som riksdagen och regeringen tidigare har uttalat sig för. Regeringen bör även fortsättningsvis ägna denna fråga uppmärksamhet. Utskottet ser det också som naturligt att industriverket i sin utvärdering av utvecklingsfondernas verksamhet berör styrelsernas sammansättning. Något uttalande från riksdagens sida i denna fråga erfordras dock inte enligt utskottets mening. Sålunda avstyrks motion 1980/81:808.

Riktlinjer för kreditverksamhet, m. m.

I proposition 1980/81:130 (avsnitten 5.2 och 5.3, s. 48 f.) föreslås vissa ändrade riktlinjer för kreditverksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna. Förslagen innefattar ändrade regler för verksamheten med s. k. produktutvecklingslån. Vidare föreslås att beloppsgränsen för rörelselån och/eller garanti för lån till en och samma låntagare höjs från 500 000 kr. till 1 milj. kr. Lån och/eller garantier på högre belopp föreslås kunna lämnas ut om det finns särskilda skäl till det och då efter hörande av statens industriverk. Ett annat förslag är att utvecklingsfonderna skall ges möjlighet att i särskilda fall lämna förlagslån. Därutöver föreslås att fonderna skall kunna bevilja garanti för bankgaranti.

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag beträffande kreditverksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna. Inte heller föranleder det som regeringen har anfört (avsnitt 5.4, s. 53 f.) om samarbete mellan Sveriges Investeringsbank AB och de regionala utvecklingsfonderna någon kommentar från utskottets sida.

Småföretagsinriktade regionala utvecklings- och investmentbolag

I motion 1980/81:1400 framförs önskemål om utredning av möjligheterna att inrätta enskilt ägda regionala investmentbolag. Motionärerna anser att det amerikanska systemet med Small Business Investment Corporations bör studeras. Ett liknande svenskt system bör vara särskilt anpassat för de mest

sysselsättningssvaga regionerna i landet, däribland Värmland, anför motionärerna.

Riksdagen behandlade våren 1980 frågan om regionala eller lokala investmentbolag på privat basis. I motioner hävdades att någon form av stimulans i ett inledningsskede för bolag av denna typ borde övervägas. Näringsutskottet fann tanken väl värd att pröva men ansåg att ett utredningsarbete först erfordrades. Det borde enligt utskottet ankomma på regeringen att välja lämplig form för detta arbete. Riksdagen beslöt att göra ett uttalande av denna innebörd (NU 1979/80:43, rskr 1979/80:395).

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) har i sin rapport (IVA meddelande nr 223) Kunskap och konkurrenskraft tagit upp frågan om tekniska utvecklingsföretag med uppgift att stödja teknikbaserade småföretag under deras utveckling från etablering till konsolidering. Enligt IVA bör staten i första hand stimulera det privata näringslivet att starta utvecklingsföretag i samarbete med bankerna. En väg som IVA pekar på är att staten efter t. ex. amerikanskt mönster skjuter till lånekapital i proportion till de privata investerarnas insatser. I Förenta staterna finns ca 400 sådana utvecklingsbolag, s. k. Small Business Investment Corporations (SBIC). Dessa finansieras genom att det statliga organet Small Business Administration (SBA) utan krav på formell säkerhet lånar ut upp till fyra gånger SBIC:s eget kapital. SBIC kan sedan efter egna bedömningar köpa aktieposter i eller ge lån till företag som behöver riskvilligt kapital för sin utveckling. SBA:s förluster på verksamheten har hittills varit försumbara. Särskilt förmånliga beskattningsregler främjar att privata investerare bildar SBIC. Det amerikanska systemet innebär således att riskvilligt kapital ställs till näringslivets förfogande av flera olika affärsdrivande företag på kommersiella grunder.

Av proposition 1980/81:130 (s. 59 f.) framgår att frågan om åtgärder för att underlätta att privata småföretagsinriktade utvecklings- och investmentbolag bildas i Sverige f. n. bereds inom regeringskansliet. Gällande beskattningsregler torde, anföras i propositionen, innebära svårigheter för sådana bolag även om förmånliga krediter ställs till deras förfogande. Beskattningsfrågor med anknytning till detta område behandlas f. n. av bl. a. 1980 års företagsskattekommitté (B 1979:13), kapitalvinstkommittén (B 1979:05) och 1980 års kommitté (B 1980:01) för översyn av reglerna för beskattning av statsbidrag m. m. I propositionen sägs att regeringen avser att återkomma till denna fråga under våren 1982.

Av det här anförda framgår att önskemålen i motion 1980/81:1400 till väsentlig del har blivit tillgodosedda. Utskottet avstyrker sålunda motionen.

Det som i övrigt anföras i proposition 1980/81:130 om stöd till småföretagsinriktade regionala utvecklings- och investmentbolag (avsnitt 6) bör enligt utskottets mening inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Teknisk forskning och utveckling

Inledning

Statens stöd till teknisk forskning och industriell utveckling är ett viktigt medel i en politik som syftar till att stärka och utveckla svensk industri. Detta stöd lämnas såväl genom selektiva stödåtgärder – riktade mot t. ex. ett bestämt företag – som genom olika generella stimulansinsatser.

Den traditionella och renodlat generella stödformen utformas vanligen som någon typ av skattefälvör i samband med kostnader för utvecklingsarbete. Stödet utgår här utan krav på projektgranskning från stödgivarens sida. En annan generell stödåtgärd utgörs av projektbundna bidrag eller lån. Medel för dessa bidrag eller lån har avsatts av statsmakterna. Stöd kan erhållas efter ansökan hos av staten utsett organ, som granskar och prioriterar projektföretagen.

Utvecklingsstöd i samband med offentliga organs upphandling utgörs en ytterligare möjlighet för samhället att stimulera industriellt utvecklingsarbete.

En stor del av statens stöd till teknisk forskning och utveckling i samhälle och näringsliv kanaliseras genom styrelsen för teknisk utveckling (STU). Riktlinjer för STU:s verksamhet fastställdes av statsmakterna år 1978 (prop. 1977/78:111, NU 1977/78:75, rskr 1977/78:361). Av dessa riktlinjer framgår bl. a. att STU:s insatser för produktutveckling inom näringslivet sträcker sig i huvudsak från idéprovning till framtagande av prototyper. De risker som är förenade med denna del av utvecklingsprocessen är huvudsakligen av teknisk natur.

För de mindre och medelstora företagen tar de regionala utvecklingsfonderna vid där STU:s insatser slutar. På detta stadium av utvecklingsprocessen är det framför allt fråga om kommersiella risker. För investeringar under utvecklingsprocessens avslutningsskede kan Sveriges Investeringsbank AB lämna lån.

Den år 1979 inrättade stiftelsen Fonden för industriellt utvecklingsarbete – Industrifonden stimulerar utvecklingsarbete inom framför allt de större svenska industriföretagen. Industrifonden kan stödja utveckling av nya produkter, processer och system med upp till 50 milj. kr. i varje särskilt fall.

Utvecklingsprojekt av betydelse för svensk energiförsörjning kan få stöd genom det statliga programmet för forskning och utveckling inom energiområdet.

I det avsnitt av proposition 1980/81:130 som behandlar åtgärder för teknisk förnyelse inom industrin finns översiktliga redogörelser för motiv och former för samhällets stöd till teknisk forskning och industriell utveckling. Vissa internationella jämförelser görs också. Framställningen (s. 68–86) föranleder inga kommentarer från utskottets sida.

Det särskilda forskningsavdraget

Ett stöd av generell natur är det särskilda forskningsavdraget enligt lagen (1973:421) om forskningsavdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Avdraget avsåg ursprungligen kostnader under åren 1973–1980 för forsknings- och utvecklingsarbete. Hösten 1980 beslöt riksdagen att förlänga bestämmelsernas giltighet ytterligare ett år så att även ifrågavarande kostnader under år 1981 skulle vara avdragsgilla (prop. 1980/81:60, SkU 1980/81:13, rskr 1980/81:66).

Bakgrunden till beslutet om förlängning av avdragsreglernas giltighetstid med ett år var att regeringen vid den tidpunkten inte hade tagit ställning till ett förslag av forskningsskattekommittén – i betänkandet (DsB 1980:1) Stimulans av forskning och utveckling – att systemet med ett särskilt avdrag vid beskattningen skulle ersättas med ett system i vilket ett generellt forskningsstöd skulle ges i form av skattefria bidrag.

I proposition 1980/81:130 lämnas (s. 86–90) en redogörelse för forskningsskattekommitténs nyssnämnda förslag och remissopinionen. Av redogörelsen kan utläsas att industriministern hyser sympatier för tanken att nuvarande avdragssystem skall ersättas med någon form av bidrag till forskningsintensiva företag. Avslutningsvis erinras i detta avsnitt i propositionen om att giltighetstiden för det nuvarande avdragssystemet utlöper vid utgången av år 1981. Enligt industriministern finns det skäl att ytterligare överväga behovet av utformningen av ett eventuellt stöd av denna art. Regeringen har, uttalas det i propositionen, inte slutgiltigt behandlat det förslag som forskningsskattekommittén har framlagt och därmed inte heller tagit ställning till huruvida en förlängning av systemet med forskningsavdrag bör beslutas.

Redogörelsen i propositionen för nuvarande system och för det aktuella utredningsförslaget är utgångspunkt för motion 1980/81:2071. Motionärerna föreslår att riksdagen skall göra ett uttalande av innebörd att det särskilda forskningsavdraget, om än efter viss översyn, bör finnas kvar även efter utgången av år 1981. Villkoren för avdraget bör därjämte ändras så att även mindre företag i ökad utsträckning skall kunna använda sig av denna avdragsmöjlighet, anser motionärerna.

Utskottet konstaterar att regeringens beredning av forskningsskattekommitténs förslag – i betänkandet (Ds B 1980:5) Stimulans av forskning och utveckling – inte är avslutad. Remissopinionen är enig om behovet av samhälleligt stöd till företagens forsknings- och utvecklingskostnader men splittrad när det gäller bedömningen av effekterna av det system med särskilt forskningsavdrag som har funnits sedan år 1973.

Utskottet vill understryka betydelsen av att statsmakterna använder effektiva former för stöd till forskning och utveckling inom företagen. Generella stödformer av typen det särskilda forskningsavdraget har här en betydelsefull plats.

Giltighetstiden för systemet med särskilt forskningsavdrag utgår, som

påpekats i det föregående, vid årsskiftet 1981-1982. Regeringen bör under hösten 1981 lägga fram förslag för riksdagen i hithörande frågor. De synpunkter som framförs i motion 1980/81:2071 bör därvid uppmärksammas. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd.

Anslag till STU

Utskottet vill inledningsvis erinra om sitt förslag – i betänkandet NU 1980/81:52 punkt 31 – att statens bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) för budgetåret 1981/82 skall utgå med ett belopp som är 1 milj. kr. större än vad regeringen föreslog i budgetpropositionen 1981. Utskottet anser att det i nuvarande statsfinansiella läge är nödvändigt att anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling minskas i motsvarande mån.

I propositionen föreslås att nyssnämnda anslag för budgetåret 1981/82 skall utgöra 540 milj. kr. Enligt motion 1980/81:2020 (s) bör anslaget räknas upp med ytterligare 20 milj. kr. Dessa medel är enligt motionen avsedda för insatser på en högre nivå än vad regeringen har förutsatt inom de tre områdena bioteknik, elektronik och datateknik samt materialteknik – nya material.

Utskottet har ingenting att erinra mot förslagen i propositionen rörande omfattning och inriktning av STU:s verksamhet under nästa budgetår. Särskilt vill utskottet erinra om att de tre områdena bioteknik, elektronik och datateknik samt materialteknik redan tillhör prioriterade delar av STU:s verksamhet (prop. 1980/81:130 s. 100). Utskottet finner att det av statsfinansiella skäl f. n. inte är möjligt att öka anslagen till STU utöver regeringens förslag.

Med hänvisning härtill och till utskottets ställningstagande rörande statens bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien föreslår utskottet att anslaget till teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1981/82 beräknas till 539 milj. kr.

En väsentlig och ökande del av STU:s stöd avser sammanhållna satsningar som sträcker sig över flera år. I propositionen föreslås (s. 96) ett *treårigt program* för STU:s stöd till teknisk forskning och utveckling under budgetåren 1981/82–1983/84. Innebörden av förslaget är att medelsbehovet under den nämnda perioden beräknas till sammanlagt 1 819 milj. kr., varav 44 milj. kr. för STU:s stöd till finansiering av utrustning.

I motion 1980/81:2020 (s) hävdas att ambitionsnivån för åren 1982/83–1983/84 är alltför låg. Motionärerna föreslår att STU skall ges i uppdrag att utarbeta underlag för en stegvis ökning av forsknings- och utvecklingsverksamheten under de senare två åren under treårsperioden.

Utskottet anser att det med hänsyn till det statsfinansiella läget inte nu är

lämpligt att regeringen ger STU ett uppdrag av denna innebörd och avstyrker sålunda motionen.

Övriga förslag i propositionen avseende anslag m. m. till STU tillstyrks av utskottet.

Vissa insatsområden i STU:s verksamhet. Nationella storprojekt

Propositionen innehåller bl. a. kommentarer till de av STU prioriterade insatsområdena. Vad som därvid anføres om *materialteknik* (s. 102) – bl. a. om omprioriteringar av STU:s satsningar från konventionella material till nya material – har föranlett Jernkontoret att till utskottet överlämna en promemoria med vissa synpunkter.

Utskottet anser att en prioritering av materialtekniken är starkt motiverad med hänsyn till denna tekniks grundläggande betydelse för vår dominerande industrigren, verkstadsindustrin. Som framhålls i propositionen är stål ett väl beprövat konstruktionsmaterial. Såväl forskarkompetensen som den industriella kompetensen är mycket hög i Sverige på detta område. Utskottet finner det angeläget att denna kompetens tas väl till vara och stöds på olika sätt. I den omvandling som sker inom svensk stålindustri ingår ett målmedvetet utvecklingsarbete för att ta fram och marknadsföra nya produkter och produktkvaliteter. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att dessa strävanden, särskilt när stålbranschen befinner sig i ett läge med stora omställnings- och finansieringssvårigheter, inte äventyras genom större omprioriteringar av STU:s insatser. Ett ytterligare skäl för fortsatta insatser på en hög nivå för stålindustrins utvecklingsarbete är, konstaterar utskottet, att resultaten snabbt kan omsättas i praktisk drift genom att yrkeskompetens och industriell utrustning finns tillgänglig. Stödet till teknisk forskning och utveckling på stålområdet kan sålunda ge utdelning på kort tid i form av nya produkter inom såväl stål- som verkstadsindustrin.

Utskottet föreslår ett uttalande av riksdagen av här angiven innebörd.

Ett annat av STU:s prioriterade insatsområden är *bioteknik*. Det framgår av propositionen (s. 102) att regeringen har beräknat medel för en fortsatt ökning av insatserna inom detta område för att möjliggöra en framtida industriell expansion. I det föregående har utskottet behandlat en motion med förslag om ytterligare insatser inom bl. a. detta område.

En del av biotekniken är hybrid-DNA-tekniken. I motion 1980/81:2070 erinras om att regeringen under våren 1981 har utfärdat direktiv (Dir. 1981:3) för en parlamentarisk kommitté för etiska, humanitära och sociala frågor m. m. kring hybrid-DNA-tekniken. Utredningsarbetet skall enligt direktiven bedrivas så, att överväganden och förslag kan redovisas under år 1982. Det är, framhåller motionären, viktigt att eventuella projekt med denna teknik baseras på en helhetssyn utifrån etiska, sociala och ekologiska aspekter. Motionen utmynnar i ett förslag till riksdagsuttalande av innebörd

att denna helhetssyn bör komma till uttryck vid teknisk forskning och utveckling inom bioteknikens område och att den nyssnämnda kommittén bör få tillfälle att yttra sig över förslag till projekt med hybrid-DNA-teknik innan projekten verkställs.

En redogörelse för hybrid-DNA-tekniken och riksdagens tidigare behandling av frågor kring denna teknik, nu gällande kontrollsystem och pågående säkerhetsarbete har nyligen lämnats av socialutskottet i betänkande SoU 1980/81:39. Av redogörelsen framgår bl. a. (s. 3) att delegationen för hybrid-DNA-frågor, som är administrativt knuten till arbetarskyddsstyrelsen, har att understödja myndigheter och andra organ som är i behov av information om hybrid-DNA-tekniken.

Liksom motionärerna anser näringsutskottet att det är viktigt att anlägga en helhetssyn utifrån skilda aspekter när det gäller forskning och utveckling på hybrid-DNA-teknikens område. Det är enligt utskottets uppfattning naturligt att en nära samverkan sker mellan dem som utifrån olika utgångspunkter sysslar med forskning och utveckling på detta område. Ett uttalande av riksdagen av innebörd att den nyss nämnda parlamentariska kommittén bör yttra sig över förslag till forsknings- eller utvecklingsprojekt med hybrid-DNA-teknik anser utskottet inte motiverat. Utskottet avstyrker sålunda motion 1980/81:2070.

Frågan om omfattningen nästa budgetår av STU:s insatser inom de tre områdena bioteknik, elektronik och datateknik samt materialteknik – nya material har behandlats av utskottet i det föregående (s. 34), närmast med anledning av förslaget i motion 1980/81:2020 (s) om en uppräknings av STU:s anslag för teknisk forskning och utveckling med 20 milj. kr. I anslutning till nämnda förslag anför motionärerna att socialdemokraterna tidigare har fört fram förslag om s. k. *nationella storprojekt* inom de tre nämnda områdena. De nu aktuella satsningarna genom STU svarar mot en del av intentionerna med dessa storprojekt, uttalar motionärerna vidare. De anser att särskilda kommittéer, knutna till industridepartementet och med representation för industri, forskning och de anställda, bör tillsättas. Kommittéernas uppgift skulle vara att inom vart och ett av de tre områdena åstadkomma samordning och balans mellan olika insatser – av högskolan, av industrin och av myndigheterna. Vidare bör, anför motionärerna, det i propositionen (s. 95) aviserade industriella och tekniska rådet kunna svara för vissa övergripande avvägningar.

Utskottet vill understryka betydelsen av en samordning av de insatser som görs för att stödja teknisk forskning och industriell utveckling. Olika åtgärder har redan vidtagits i detta syfte. Utskottet vill här erinra om det industriella och det vetenskapliga råd som STU har inrättat för att biträda verksstyrelse och verksledning med förslag och synpunkter. Vidare finns ett stort antal planerings-, styr- och referensgrupper som STU har bildat i anslutning till större satsningar.

Som också anförs i motionen aviseras i propositionen (s. 95) att regeringen avser att tillkalla ett industriellt och tekniskt råd, knutet till industridepartementet. Rådet avses bli ett diskussionsforum för tekniska forsknings- och utvecklingsfrågor med utbildningsforsknings- och industriintressen representerade. Rådet blir också ett viktigt organ för kontakt mellan utbildnings- och industridepartementen, industrin och den tekniska forskningen.

Det finns sålunda redan ett stort antal organ med sådana uppgifter som motionärerna anser att de föreslagna kommittéerna skulle fullgöra. Vad motionärerna anfört om uppgifterna för det aviserade industriella och tekniska rådet faller uppenbarligen inom det verksamhetsområde som skisseras i propositionen. Utskottet avstyrker därför förslaget i motion 1980/81:2020 (s) att riksdagen skall göra ett uttalande om s. k. nationella storprojekt.

Nordiskt samarbete

Det finns starka skäl att pröva möjligheterna till ett utökat nordiskt samarbete i fråga om teknisk forskning och utveckling, sägs det i motion 1980/81:2020 (s). Motionärerna vill att regeringen skall ta initiativ till överläggningar med övriga nordiska länder kring hithörande frågor.

Liksom motionärerna anser utskottet att det är viktigt att de möjligheter som finns i fråga om nordisk samverkan kring teknisk utveckling och forskning tas till vara. Så sker också redan i betydande utsträckning. Exempel på samverkansorgan på nordisk nivå är Nordforsk, Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling – Nordisk Industrifond, Nordtest, Nordiska investeringsbanken och Fonden för svensk-norskt industriellt samarbete.

Nordforsk är ett forskningsinitierande organ för samarbete mellan de nordiska länderna på myndighetsnivå och erhåller ekonomiskt stöd från bl. a. STU.

Nordisk industrifond har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden stödjer dels tekniska utvecklingsprojekt som är gemensamma för industrier i två eller flera nordiska länder, dels bransch- eller teknikprojekt som avser lösande av problem av central betydelse i en viss industrisektor. Fonden skall lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag.

Nordtest har enligt sin stadga till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollområdet i Norden.

Nordiska investeringsbankens syfte är att ge lån och ställa garantier på marknadsmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn med sikte på genomförande av investeringsprojekt och export som är av nordiskt intresse. Banken har dessutom möjlighet att tillföra nordiska utvecklingsregioner kapital genom att lämna lån – regionallån – till vissa nationella organ.

Stiftelsen Fonden för svensk-norskt industriellt samarbete har presenterats i proposition 1980/81:189 om godkännande av avtal mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena. Det industripolitiska syftet med fonden är att stimulera industriellt utvecklingssamarbete mellan svenska och norska företag rörande sådana projekt som på relativt kort tid kan leda till gemensam kommersiell exploatering i form av produktion och marknadsföring. Fonden skall således inte stödja forskning. Den skall enligt proposition 1980/81:189 (s. 10) ses som en komplettering till bl. a. Nordiska investeringsbanken och Nordisk industrifond. Näringsutskottet (NU 1980/81:65) har nyligen tillstyrkt att riksdagen godkänner överenskommelsen om upprättande av nämnda fond.

Med hänvisning till att ett omfattande samarbete sålunda redan äger rum kring teknisk forskning och utveckling avstyrker utskottet motionen i denna del.

Uppfinnarstöd

Frågan om ökade insatser för enskilda uppfinnare tas upp i tre motioner.

STU:s stöd till enskilda uppfinnare ges bl. a. i form av två typer av stipendier, uppfinnarstipendier och arbetsstipendier. I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 föreslås att riksdagen skall begära att regeringen utarbetar förslag till en höjning av stipendiebeloppen och en ökning av antalet stipendier. Motion 1980/81:793 utmynnar i förslag om en utredning om möjligheten att bättre utnyttja kreativa personer som en påtaglig produktionsfaktor. Enligt motion 1980/81:1386 bör den regionala avdelning av Svenska uppfinnareföreningen som benämns SUF SYD tillföras särskilda ekonomiska resurser av STU i syfte den industriella utvecklingen i Landskrona skall främjas. Motionärerna nämner ett belopp av storleksordningen 100 000 kr. per år.

Vid näringsutskottets behandling våren 1980 av frågan om anslag till STU för budgetåret 1980/81 konstaterade utskottet att STU:s önskemål om ökade insatser till stöd för uppfinnare hade vunnit gehör hos regeringen (NU 1979/80:43 s. 33). I detta sammanhang instämde utskottet också i ett uttalande i budgetpropositionen 1980 (prop. 1979/80:100 bil. 17 s. 258) att det är väl känt att radikalt ny teknik ofta genereras inom mindre företag och bland enskilda uppfinnare. Dessa grupper har dock, påpekades det också i propositionen, svårt att finansiera utvecklingen och exploateringen av den nya tekniken och mycket svårt att sprida riskerna till flera utvecklingsprojekt. Utskottet instämde vidare i ett uttalande i propositionen av innebörd att STU bör i ökad utsträckning satsa på projekt baserade på radikala produktidéer inom områden och branscher med hög tillväxtpotential.

Utskottet konstaterar att samma grundsyn kommer till uttryck i proposi-

tion 1980/81:130. Det framgår av denna (s. 105) att regeringen finner det angeläget att STU:s stöd till utvecklingsarbete även fortsättningsvis får en stark inriktning mot de mindre företagen. I regeringens anslagsberäkning för budgetåret 1981/82 ingår medel för en ökning av insatserna på projekt från enskilda uppfinnare och mindre företag. Den prioritering av insatser till stöd för uppfinnarverksamheten som regeringen sålunda har gjort anser utskottet vara av stor betydelse. I detta sammanhang vill utskottet också understryka värdet av den försöksverksamhet med regional projektledningshjälp – i samverkan mellan STU, statens industriverk och vissa regionala utvecklingsfonder – som aviseras i propositionen (s. 106).

Samhället kan stimulera uppfinnarverksamheten på flera olika sätt. Stöd genom STU är endast ett av dessa. Av stor betydelse är också de skatteregler som gäller. Näringsutskottet vill fästa uppmärksamheten på att skatteutskottet i februari 1981 har behandlat hithörande frågor (SkU 1980/81:24) och därvid hänvisat till att dessa behandlas av den s. k. kulturskattekommittén (B 1979:15). Frågan om inkomstutjämning för uppfinnare behandlas härvid med förtur. I sitt nyssnämnda betänkande omtalar skatteutskottet att kulturskattekommittén avser att i ett delbetänkande redovisa ett förslag om särskilt uppfinnarkonto, utformat i huvudsaklig överensstämmelse med upphovsmannakontot. Det här åsyftade utredningsförslaget har nyligen lagts fram (Ds B 1981:8).

Önskemålen i motion 1980/81:793 om bättre möjligheter att utnyttja kreativa personer som en påtaglig produktionsfaktor överensstämmer helt med förslag i en motion som på hemställan av utskottet avslogs av riksdagen våren 1980 (NU 1979/80:43 s. 33). Utskottet anser att dessa önskemål i det väsentliga bör tillgodoses genom den verksamhet som STU – med bistånd av de regionala utvecklingsfonderna – bedriver. Intresse i detta sammanhang har också resultatet av den nyssnämnda kulturskattekommitténs arbete. Med vad här sagts avstyrker utskottet motion 1980/81:793.

Förslaget i motion 1980/81:1386 av innebörd att STU bör tillföra Svenska uppfinnareföreningens regionala avdelning i södra Sverige (SUF SYD) ca 100 000 kr. per år syftar till att särskilda aktiviteter skall komma till stånd i Landskronaregionen. Utskottet är ense med motionären om betydelsen av att man på olika vägar främjar en industriell utveckling i Landskrona. Bland åtgärder i detta syfte har åtgärder för att främja kreativiteten en given plats.

Enligt ett avtal från år 1979 erhåller Svenska uppfinnareföreningen stöd från STU med sammanlagt drygt 4 milj. kr. under perioden 1979/80–1982/83. Dessa medel skall användas bl. a. för föreningens regionala verksamhet. Utskottet utgår från att medlen fördelas med hänsynstagande till bl. a. sådana faktorer som angelägenheten av att främja innovationsklimatet i olika delar av landet. Något särskilt uttalande av riksdagen enligt förslaget i motion 1980/81:1386 anser utskottet emellertid inte vara lämpligt. Motionen avstyrks sålunda.

Vad beträffar förslaget i motion 1980/81:2020 (s) om ytterligare medel för STU:s stipendieverksamhet för uppfinnare vill utskottet hänvisa till vad som sagts i det föregående om den prioritering av insatser till stöd för uppfinnarverksamheten som kommer till uttryck i propositionen. Utskottet är f. n. inte berett att föreslå de ytterligare insatser på detta område som förordas i motion 1980/81:2020 (s).

Teknikupphandling

Utskottet övergår så till frågor om teknikupphandling. Dessa frågor berörs också i ett senare avsnitt där utskottet behandlar nationella utvecklingsbolag (s. 43).

Huvuddelen av STU:s program 4, Myndighetsservice, avser teknikupphandlingsservice som syftar till att främja och underlätta teknikupphandling vid främst statliga och kommunala myndigheter. I anslutning till redogörelsen i propositionen för omfattning och inriktning av nämnda program (s. 111 f.) har regeringen utvecklat sin syn på vilka möjligheter teknikupphandlingen, främst den som bedrivs i offentlig regi, har att stimulera till teknisk utveckling i företagen.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på vad som uttalas i detta sammanhang om att gällande bestämmelser om offentlig upphandling inte utgör hinder för det livstidskostnadsresonemang som är nödvändigt för att teknikupphandling skall vara ett intressant alternativ till köp av på marknaden tillgängliga tekniska lösningar (s. 112).

Sammanfattningsvis görs i propositionen en klart positiv värdering av teknikupphandlingens roll som stimulansfaktor i det industriella utvecklingsarbetet. Utskottet vill kraftigt understryka detta synsätt, vilket ligger till grund för utskottets behandling av ett antal yrkanden i motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Enligt den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 bör riksdagen begära att regeringen snarast möjligt tar upp förhandlingar med Landstingsförbundet om ett samarbete för teknikupphandling på *sjukvårdsområdet*. Motionärerna knyter an till ett arbete som pågår inom Landstingsförbundet för att finna former för en mer systematisk och samordnad teknikupphandling på detta område. De menar att staten bör vara beredd att bidra till finansieringen av verksamheten och föreslår att 15 milj. kr. skall anslås under en treårsperiod.

Av propositionen framgår (s. 112) att regeringen avser att ta kontakt med bl. a. Landstingsförbundet för att ta upp en diskussion om möjligheterna att på olika sätt verka för att krav på funktion och driftskostnad över en längre tid i fortsättningen bättre beaktas vid teknikupphandling. Utskottet utgår från att diskussionerna också kommer att omfatta frågan om samarbete för teknikupphandling på sjukvårdsområdet. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottets mening inte någon anledning för riksdagen att rikta en sådan

uppmaning till regeringen som föreslås i den här behandlade delen av motion 1980/81:2020 (s). Inte heller förslaget i samma motion att statliga medel skall anslås för teknikupphandling på sjukvårdsområdet kan utskottet tillstyrka.

STU startade år 1978 efter diskussioner med Datasaab AB och Kommun-Data AB projektet *DASIS* (datorstödda informationssystem i sjukvården). Ett av syftena med detta projekt är att skapa förutsättningar för svensk dataindustri på hälso- och sjukvårdsområdena. Arbetet har nu kommit i ett skede där det är möjligt och lämpligt att starta praktiska försök i form av pilotverksamhet hos några sjukvårdshuvudmän. Utvecklingskostnaderna är emellertid stora.

Läget inom projekt *DASIS* är utgångspunkten för motion 1980/81:2075 och ett yrkande i motion 1980/81:2020 (s). I båda motionerna understryks betydelsen av att svensk dataindustri även i fortsättningen kan delta i utvecklingsarbetet så att dess kompetens på detta område inte går förlorad. I motion 1980/81:2075 uttalas också att medel för de här aktuella pilotprojekten bör reserveras under anslagsposten Informationsförsörjningsverksamhet, vilken återfinns inom anslaget till STU för teknisk forskning och utveckling.

När utskottet tidigare i år tog ställning till ett regeringsförslag om överlåtelse av statens aktier i Datasaab AB till Telefon AB L M Ericsson (LME) underströk utskottet värdet av en konkurrenskraftig svensk dataindustri (NU 1980/81:38 s. 6). Samgåendet mellan LME och Datasaab har som syfte att stärka den svenska data- och elektronikindustrins ställning, påpekade utskottet också.

De synpunkter och önskemål som finns i de båda motionerna ligger väl i linje med näringsutskottets uppfattning sådan den uttrycktes i det nyss nämnda betänkandet NU 1980/81:38. Utskottet vill därför understryka vikten av att svensk dataindustri också i fortsättningen kan medverka i utvecklingsprojekt inom området datateknik i hälso- och sjukvården. Genom att de inom sjukvården anställda medverkar i detta utvecklingsarbete skapas goda förutsättningar för mer arbetsmiljövänliga system, något som i sin tur kan vara en positiv försäljningsfaktor vid framtida exportorder. Utskottet vill tillägga att, om svensk dataindustri inte ges tillfälle att medverka, risk föreligger för att de sjukvårdshuvudmän som står i begrepp att gå vidare med datorisering i större skala kommer att vända sig till utländska leverantörer. Regeringen bör därför, anser utskottet, ta de initiativ som behövs för att underlätta för svensk dataindustri att även i fortsättningen medverka i det här åsyftade utvecklingsarbetet. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd, varigenom önskemålen i motion 1980/81:2076 och i det här behandlade yrkandet i motion 1980/81:2020 (s) skulle tillgodoses i det väsentliga.

De investeringar som *statens järnvägar* (SJ) avser göra under den närmaste tioårsperioden innebär en omfattande upphandling av industriprodukter. I motion 1980/81:664 påpekas att SJ:s satsningar bl. a. kan ge uppgifter av systemutvecklingskaraktär såväl på lok- och signalsystemsiden som på telekommunikationsområdet. Motionärerna föreslår att riksdagen begär att regeringen anvisar riktlinjer för svensk upphandling i anslutning till SJ:s tioårsinvestering åren 1981–1991. De vill också att garantier skall utfärdas så att denna satsning kan infogas i berörda företags produktionsplaner under motsvarande period.

Vid statlig upphandling av den omfattning och inriktning som SJ:s investeringsplaner utgör exempel på är det enligt utskottets mening betydelsefullt att man beaktar möjligheterna att stimulera till teknisk utveckling i företagen. Vikten härav har påpekats av utskottet i det föregående (s. 40) och har också kommit till uttryck i propositionen. Att någon form av bindande föreskrifter skulle utfärdas för SJ:s upphandlingspolitik, vilket motionärerna synes vilja, är utskottet emellertid inte berett att medverka till. Med vad här anförts avstyrker utskottet motion 1980/81:664.

Frågan om åtgärder från statens sida för att stimulera teknikupphandling med *industriföretag som beställare* aktualiseras i motion 1980/81:2020 (s). Motionärerna föreslår en försöksverksamhet under tre år med statligt stöd till forsknings- och utvecklingsverksamhet som bedrivs i anslutning till upphandling av ny teknik hos svenska industriföretag och där beställarna likaledes utgör svenska industriföretag. För att bl. a. göra det möjligt för staten att i begränsad utsträckning delta i finansieringen av enskilda projekt föreslås att 20 milj. kr. skall anslås under den treåriga försöksperioden. Motionen innehåller också förslag om att regeringen skall låta utreda frågor om hur man praktiskt skall stimulera industriell utveckling genom ett systematiskt utnyttjande av teknikupphandling.

Utskottet är ense med motionärerna om att det är nödvändigt att pröva möjligheterna att utnyttja teknikupphandling inom den privata sektorn där beställaren är ett enskilt företag. Av propositionen (s. 113) framgår att STU f. n. prövar dessa möjligheter och att medel för nästa budgetår har beräknats för en fortsatt verksamhet med i huvudsak oförändrad omfattning. Med hänvisning till de insatser som sålunda redan görs eller planeras av STU avstyrker utskottet de här behandlade förslagen i motion 1980/81:2020 (s).

De frågor som i övrigt behandlas i motsvarande avsnitt i propositionen (s. 90–115) föranleder inga kommentarer från utskottets sida. Utskottet har sålunda ingen erinran mot förslaget att staten tillsammans med IVA bildar en stiftelse som skall svara för Sveriges teknisk-vetenskapliga attachéverksamhet.

Stöd till större utvecklingsprojekt

Utskottet har inga erinringar mot vad som anförs i propositionen om stöd till större utvecklingsprojekt (s. 115–119). Utskottet tillstyrker sålunda bl. a. regeringens förslag att 150 milj. kr. årligen ställs till Industrifondens förfogande under treårsperioden 1981/82 – 1983/84.

Nationella utvecklingsbolag

Genom propositionen bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad regeringen anfört (s. 119–123) om inriktningen av verksamheten inom de tre s. k. nationella utvecklingsbolagen för resp. energi-, transportsystem- och miljöområdena.

Utskottet tar i detta avsnitt upp frågor om inriktning och organisation av de tre utvecklingsbolagens verksamhet, frågor om finansieringen av denna och frågor om utvecklingsbolagens lokalisering.

När det gäller verksamhetens *inriktning* ansluter sig utskottet helt till vad som anförs i propositionen. Det är alltså angeläget att inom vart och ett av områdena energi, transportsystem och miljö söka stimulera den process som teknikupphandlingen kan sägas utgöra på ett sådant sätt att internationellt konkurrenskraftiga och lönsamma produkter, processer och system utvecklas och marknadsförs. Detta kan komplettera den verksamhet som framför allt STU bedriver.

Organisationen av verksamheten bör enligt propositionen ske i form av tre självständiga bolag. Inledningsvis skulle dock verksamheten bedrivas samordnat mellan de tre bolagen. I enskilda upphandlingsfall bör, anförs det i propositionen (s. 122), bolagen givetvis samverka med berörda offentliga organ samt statliga och andra bolag m. fl. som kan bidra till att syftena med verksamheten uppnås.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 erinras om att det statsägda Svenska Utvecklings AB i dag bedriver verksamhet på alla de områden som representeras av de tre nationella utvecklingsbolagen. Enligt motionärerna bör det under några inledande år ske en samordning mellan dessa bolag och Svenska Utvecklings AB. Enligt motion 1980/81:2077 bör de två bolagen på energi- resp. miljöområdet nära samarbeta med Studsvik Energiteknik AB och även samlokaliseras till Studsviks forskningsstation. Motionärerna erinrar i detta sammanhang om att riksdagen våren 1979, på förslag av näringsutskottet (NU 1978/79:60 s. 73), gjorde vissa uttalanden om samarbete mellan Studsvik Energiteknik AB och det föreslagna utvecklingsbolaget för energiområdet.

Vad som anförs i propositionen om samverkan med statliga och andra bolag är utgångspunkten för motion 1980/81:2074. Motionärerna föreslår att man för resp. område knyter an till eller engagerar andra intressenter. Olika samverkansformer kan tänkas. På energiområdet vill motionärerna se ett

utvecklingsbolag med inriktning på att tillvarata skogs- och jordbrukets möjligheter att bidra till energiförsörjning; som tänkbara intressenter anges organisationer inom jord- och skogsbruket. Intressenter i utvecklingsbolag på transportområdet skulle enligt motionen kunna vara bilföretag, kommuner och landsting, varvid bolaget skulle inriktas på insatser som främjar användning av alternativa drivmedel, energisparande etc. Utvecklingsbolaget för miljösidan bör, anför motionärerna, inriktas mot resurshushållning och få en anknytning till intressenter på detta område.

Utskottet konstaterar att behovet av samarbete mellan de nybildade nationella utvecklingsbolagen och andra som är verksamma på angränsande områden klart har kommit till uttryck både i propositionen och i de tre här behandlade motionerna. Den angivna uppfattningen delas av utskottet. Det är angeläget att regeringen vidtar de åtgärder som kan behövas för att säkerställa att de nya utvecklingsbolagen kan samverka såväl med statliga myndigheter och statsägda bolag som med andra intressenter. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd, varigenom förslagen i motionerna 1980/81:2020 (s), 1980/81:2074 och 1980/81:2077 skulle tillgodoses i sak.

När det gäller *finansieringen* av utvecklingsbolagens verksamhet redovisas i propositionen (s. 123) att dessa avses få ett aktiekapital av vardera 2,5 milj. kr. och att aktierna kommer att tecknas till en överkurs av 100 %. Det sägs vidare i propositionen att bolagens löpande verksamhet bör – i den mån inte andra intäktskällor kan uppbådas – bekostas med den avkastning bolagens kapital ger.

Denna finansieringsform ger inte bolagen finansiella möjligheter att med egna medel gå in i upphandlingsprojekt, konstateras det i motion 1980/81:2020 (s). Kravet på en betydande extern finansiering är enligt motionärernas uppfattning riktigt. De menar emellertid att krav på en fullständig finansiering av projekten från källor utanför utvecklingsbolagen kan komma att innebära svårigheter för bolagen att initiera projekt. Enligt motionärerna bör bolagen ha möjlighet att i begränsad utsträckning, förslagsvis upp till 25 % av den totala kostnaden för varje enskilt projekt, bidra med egen finansiering i projekten.

En sådan ordning innebär, fortsätter motionärerna, att bolagen måste tillföras medel för projektfinansieringen. I detta sammanhang pekar de på möjligheten att avdela medel ur energiforskningsprogrammet för detta ändamål (jfr NU 1980/81:60 s. 122 f.).

Utskottet har inget att erinra mot den ordning för finansiering av utvecklingsbolagens verksamhet som skisseras i propositionen. Erfarenheterna av detta system får senare utvisa om andra finansieringsmöjligheter bör prövas. Med det anförda avstyrker utskottet förslaget i motion 1980/81:2020 (s) om projektfinansiering i de tre nya utvecklingsbolagen.

Frågan om lämplig *lokalisering* av utvecklingsbolagen tas upp i flera motioner. Som tidigare nämnts föreslås i motion 1980/81:2077 att utvecklingsbolagen för energi och för miljö skall lokaliseras till Studsviks forskningsstation. Önskemål om lokalisering till Göteborg av utvecklingsbolaget för transportsystem finns i motionerna 1980/81:1890 och 1980/81:2072.

Utskottet vill inte bestrida de argument för resp. lokaliseringsalternativ som motionärerna anför. Det är emellertid enligt utskottets uppfattning knappast riksdagens sak att ta ställning till frågan om lokalisering av ett statligt bolag med den verksamhetsinriktning som det här är fråga om. Utskottet avstyrker därför de tre nyss nämnda motionsyrkandena.

Industriell utveckling i olika delar av landet

Utskottet tar i detta sammanhang upp fyra motioner som behandlar frågan om industripolitiska insatser för att främja industriell utveckling och sysselsättning i vissa särskilda delar av Sverige.

I motion 1980/81:391 förordas att ett produktutvecklingscentrum skall inrättas i Hultsfred. Motion 1980/81:595 innehåller en begäran om utredning kring ett "tekniskt centrum" i Ådalen.

Förslag om produktutvecklingscentrum i Hultsfred har avslagits av riksdagen åren 1979 och 1980. Näringsutskottet, som avstyrkte de då aktuella motionerna, hänvisade (NU 1978/79:59 s. 43 f., 1979/80:43 s. 40 f.) till att de regionala utvecklingsfonderna har tillkommit bl. a. för att främja produktutveckling i former som är anpassade efter olika regioners behov och önskemål. År 1980 påpekade utskottet också (NU 1979/80:43 s. 41) att ett förslag om regional projektledningshjälp vid den tidpunkten bereddes inom regeringskansliet. Det framgår av propositionen (s. 106) att regeringen avser att ge STU i uppdrag att i samråd med statens industriverk och de regionala utvecklingsfonderna starta försöksverksamhet i vissa län.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1980/81:391 och 1980/81:595.

Frågan om lokaliseringen av Plast- och gummitekniska institutet tas upp i motion 1980/81:851. Detta institut administreras t. v. från Stockholm. Motionärerna anser att en lokalisering till Skåne är naturlig och hänvisar till att en betydande del av gummiindustrin finns i denna del av landet.

Plast- och gummitekniska institutet är ett s. k. branschforskningsinstitut som inrättades år 1977 genom avtal mellan staten – företrädd av STU – och en industristiftelse. Verksamheten leds av en styrelse, i vilken STU utser ordföranden jämte hälften av övriga ledamöter.

Institutets styrelse har uttalat sig för att verksamheten t. v. skall bedrivas i decentraliserade former. F. n. sköts administrationen från ett kansli i Stockholm som är beläget i anslutning till STU:s lokaler. Under år 1978

bedrevs viss serviceverksamhet från Värnamo. Våren 1979 beslöt styrelsen att viss provningsverksamhet – avseende produktutveckling på det plast- och gummitekniska området – skulle förläggas till Sundsvall.

Ett likalydande motionsyrkande avsågs av riksdagen våren 1979 på förslag av näringsutskottet (NU 1978/79:59 s. 37). Utskottet hänvisade därvid till den redogörelse som har lämnats ovan. Några skäl som nu föranleder ett annat ställningstagande från utskottets sida har inte framkommit. Motion 1980/81:851 avstyrks alltså i denna del.

Motion 1980/81:1468 innehåller bl. a. förslag om försöksverksamhet med ett regionalt forskningsprogram i Värmland. För detta ändamål beräknar motionärerna ett anslag av 5 milj. kr.

Ett regionalt forskningsorgan bör enligt motionärerna vara sammansatt så att det ger möjligheter till utveckling i länet. Det är således inte fråga om att, som på det nationella planet, skapa forskningsråd som har sin utgångspunkt i ett visst vetenskapsområde eller en enskild sektors behov. Som uppgifter för det regionala forskningsorganet anger motionärerna att stödja initiering av utvecklingsarbete och forskning, att medverka vid uppbyggnaden av vissa forskningsresurser vid skolor och institut, att finansiera initiering och genomförande av forsknings- och utvecklingsprojekt och att förbättra möjligheterna att inhämta ny kunskap. Forskningsorganet bör med andra ord, anför motionärerna, "tillsammans med ett regionalt utvecklingsbolag söka kompensera de bristande förutsättningarna för ett fruktbart samarbete mellan produktutvecklare och marknadskännare samt kommunikation mellan underleverantörer och dess mottagare".

På förslag av utbildningsutskottet – dock med reservation av den socialdemokratiska minoriteten – avsåg riksdagen våren 1980 motionsyrkanden om försöksverksamhet med regionala forskningsråd i Värmland och Norrbotten.

Som motiv anförde utbildningsutskottet (UbU 1979/80:20) bl. a. följande (s. 30 f.):

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena instämma i att rätt utnyttjade forskningsresurser kan ha mycket stor betydelse för en positiv utveckling av en region med svåra och komplicerade problem inom näringslivet. I dag finns också olika former av stöd till forskning och utvecklingsarbete både inom den offentliga sektorn och inom näringslivet.

Stöd till forskning och utveckling av det slag motionärerna avser lämnas både av nationella organ som forskningsråd, STU, Riksbankens jubileumsfond m. m. och av t. ex. Norrlandsfonden och de regionala utvecklingsfonderna. — — —

I samband med de regionalpolitiska besluten förra året godkände riksdagen också riktlinjerna för den fortsatta verksamheten inom den dåvarande Expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU). Gruppens namn ändrades, med bibehållen förkortning, till Expertgruppen för forskning om regional utveckling. Denna grupp skall i fortsättningen ha som

sin viktigaste uppgift att initiera och samordna forskning på regionalpolitikens område samt se till att forskningsresultaten blir kända och tillgängliga för beslutsfattare, planerare och andra intressenter. Gruppen har numera inrättat en regional samverkansgrupp i varje högskoleregion. Dessa samverkansgrupper skall vara en länk mellan forskare och planerare på regional nivå.

Riksdagen beslöt förra året i samband med forsknings- och forskarutbildningsreformen att de dittillsvarande kontaktsekreteriater vid universiteten i Uppsala, Linköping, Lund och Umeå, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola samt högskolan i Luleå fr. o. m. den 1 juli 1980 skall föras över till högskoleorganisationen och anknytas till högskoleenhet med fast forskningsorganisation. Sekreteriater skall bl. a. främja kontakterna mellan högskoleforskningen och näringslivet till gagn för båda parter. De skall stimulera näringslivet att använda de resurser som finns vid universiteten och högskolorna samt medverka till att resultaten från högskoleforskningen ges en praktisk tillämpning i näringslivet (prop. 1978/79:119, UbU 1978/79:44, rskr 1978/79:391). — — —

Sammanfattningsvis kan utskottet således konstatera att det redan finns flera former av stöd till regionalt inriktat forsknings- och utvecklingsarbete liksom kontaktverksamhet av skilda slag mellan högskoleforskningen och näringslivet. Det är sannolikt att det också behöver utvecklas nya former av sådant stöd om de stora problem som flera delar av landet i dag har skall kunna lösas.

Det är dock viktigt att inte splittra resurserna på alltför många och alltför små organ. Det är också viktigt att inte inrätta parallellt verkande organisationer. Utskottet är således tveksamt till inrättande av de i motionen föreslagna råden. Utskottet har inte heller möjlighet att tillstyrka den ytterligare medelstilldelning som föreslås i motionen.

Näringsutskottet hänvisar till de nu återgivna synpunkterna från utbildningsutskottets behandling av motsvarande motionsyrkanden våren 1980 och avstyrker sålunda motion 1980/81:1468 i här aktuella delar. Näringsutskottet vill tillägga att det f. n. pågår en utvärdering av de regionala samverkansgruppernas arbete. Resultatet av denna utvärdering torde komma att presenteras för riksdagen i en regionalpolitisk proposition under riksmötet 1981/82.

Vissa frågor rörande rekonstruktion av krisdrabbade företag, rådrumsstöd m. m.

Statligt stöd till krisdrabbade företag har utgjort ett markant inslag i näringspolitiken under senare år. Åtskilliga frågor av detta slag har till följd av sin art och sitt omfång hänskjutits till riksdagen för beslut. I andra fall – när det gällt mindre företag eller när en akut situation krävt omedelbart ingripande – har regeringen lämnat bistånd med utnyttjande av de möjligheter som stått till buds. Bl. a. har i vissa fall industrigarantilån lämnats trots att förutsättningarna inte helt stämt överens med de av statsmakterna antagna grunderna för denna stödform. I lithörande frågor har upprepade gånger uppmärksamats vid konstitutionsutskottets granskning

av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning (senast KU 1980/81:25 punkt 13, s. 54 f.). Näringsutskottet har nyligen varit inne på ämnet i betänkanden avseende Vänerskog AB (NU 1980/81:46) och Norrlands Skogsägares Cellulosa AB (Ncb) (NU 1980/81:49).

Såsom redovisas i propositionen (kap. 11) har inom regeringskansliet i ett par etapper bedrivits utredningsarbete rörande behovet av en ny form av statligt stöd, s. k. rådrumsstöd. Utgångspunkten har varit att företag som har kommit i ekonomiska svårigheter kan behöva tid för att överväga om verksamheten skall fortsättas eller avvecklas. Den metod som regeringen har stannat för att förorda innebär att regeringen – på grundval av ett medgivande som riksdagen föreslås lämna – i vissa fall skall få lämna industrigarantilån för att bereda krisföretag rådrum. Den närmare utformningen av stödvillkoren skall ankomma på regeringen. Det betonas i propositionen att dessa villkor ”bör präglas av det mycket strikta synsätt” som kännetecknar den senaste utredningen i ämnet. Detta betyder att ”mycket stränga krav” skall uppställas. Bl. a. skall stödet gälla endast sådana företag som har särskild betydelse från sysselsättningspolitisk, regionalpolitisk eller näringspolitisk synpunkt. I sammanhanget föreslås också vidgad möjlighet till anstånd med återbetalning av industrigarantilån eller lokaliseringslån i fall då ett företag har råkat i akut ekonomisk kris. Regeringen föreslår riksdagen att godkänna de ändrade riktlinjer i fråga om industrigarantilån och lokaliseringstöd i samband med rekonstruktion av krisdrabbade företag som här i korthet har refererats. Någon motion har inte väckts i detta ämne. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

I anslutning till förslaget om rådrumsstöd behandlas formerna för uppföljning av statligt stöd och handläggning av obeståndsärenden. Enligt förslag av företagsobeståndskommittén skall vid varje länsstyrelse – såsom redan är fallet på flera håll – finnas en beredningsgrupp för samordning av uppföljningsärenden. Den rutinmässiga uppföljningen av stödsärendena skall liksom hittills ankomma på de regionala utvecklingsfonderna. Detta förslag ställer sig regeringen bakom. Ytterligare uttalas i propositionen bl. a. att utvecklingsfonderna inte skall vara skyldiga att bistå beredningsgrupperna i andra ärenden än sådana som rör stödföretag, att arbetsmarknadsstyrelsen avses få befogenhet att besluta om eftergift av statens anspråk på grund av lokaliseringstöd och att den till industridepartementet knutna expertgruppen för uppföljning och bevakning av statens engagemang hos företag som fått statligt stöd (EFSU) avses bestå – det sistnämnda i motsats till vad företagsobeståndskommittén har föreslagit.

Utskottet föreslår att riksdagen, såsom regeringen begär, godkänner att uppföljning av stödsärenden och handläggning av obeståndsärenden utformas i enlighet med vad som anges i det nu berörda avsnittet i propositionen.

Vissa frågor rörande läkemedelsindustrin

Läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09) tillkallades år 1975 med uppgift att närmare utreda möjligheterna till en samordning av resurserna inom svensk läkemedelsindustri och ta initiativ i dessa frågor. Enligt de ursprungliga direktiven skulle en övergripande målsättning för delegationens arbete vara att läkemedelsindustrins verksamhet skulle sammanföras i samhällets regi. I tilläggsdirektiv år 1978 uttalade den dåvarande trepartiregeringen att denna övergripande målsättning inte längre borde gälla.

Delegationen avslutade sitt arbete under hösten 1980. I propositionen (s. 159–162) redovisas innehållet i delegationens huvudbetänkande (SOU 1980:35) Svensk läkemedelsindustri jämte remissinstansernas synpunkter. Av redogörelsen framgår bl. a. att regeringen avvisar ett förslag av delegationen om att ett särskilt branschråd för läkemedelsindustrin skall inrättas.

Vad som anförs i propositionen rörande läkemedelsindustrin föranleder inga kommentarer från utskottets sida.

I detta sammanhang tar utskottet upp tre motioner från allmänna motionstiden.

Ett uttalande av riksdagen av innebörd att läkemedelsindustrin bör förstatligas föreslås i motion 1980/81:640 (vpk). I en annan motion, 1980/81:1087 – undertecknad av samma motionärer – föreslås att riksdagen skall uttala sig för att all läkemedelsindustri och medicinsk-teknisk industri ställs under samhällets kontroll, speciellt vad gäller produktutveckling, marknadsföring och forskning.

Frågan om samhällsinsyn i läkemedelsindustrins verksamhet tas också upp i motion 1980/81:1888. Motionärerna vill att regeringen skall lägga fram förslag för riksdagen om att ett av samhället övervakat forskningssamarbete mellan de svenska läkemedelsföretagen skall organiseras och att det skall byggas upp ett av samhället övervakat internationellt marknadsföringsorgan.

Frågan om förstatligande av läkemedelsindustrin har behandlats av riksdagen upprepade gånger under senare år. Senast skedde det våren 1980 då ett motionsyrkande av samma innebörd som det i motion 1980/81:640 avslogs efter förslag av näringsutskottet (NU 1979/80:28). Utskottet har samma uppfattning som tidigare och avstyrker alltså motion 1980/81:640 (vpk).

När det gäller den i motionerna 1980/81:1087 (vpk) och 1980/81:1888 aktualiserade frågan om samhällsinsyn i läkemedelsindustrin vill utskottet fästa uppmärksamheten på att regeringen i proposition 1980/81:130 (s. 162) har aviserat att avsikten är att regelbundet och vid behov sammankalla representanter för i första hand sjukvårdshuvudmännen, läkemedelsföretagen och de anställda till gemensamma diskussioner och samråd. Vid dessa tillfällen avser industriministern att ta upp branschens problem och utvecklingsmöjligheter, frågor om industrins planering kring forskning och

utveckling samt olika förslag till industripolitiskt agerande inom läkemedels-industriområdet.

Utskottet vill understryka betydelsen av ett kontinuerligt informationsut-byte mellan berörda intressenter vad gäller läkemedelsindustrin. Därvid ges möjligheter att ta upp branschens problem och utvecklingsmöjligheter samt frågor rörande industrins planering av forskning och utveckling, dess internationella marknadsföring m. m. När det gäller ökat samarbete inom forskning och internationell marknadsföring anser utskottet att det närmast är en uppgift för företagen själva och deras branschorganisationer att i den mån det kan öka branschens effektivitet och konkurrenskraft ta lämpliga initiativ.

Vad som här har anförts motiverar emellertid enligt utskottets uppfattning inte något särskilt uttalande från riksdagens sida. Därmed avstyrker utskottet motionerna 1980/81:1087 och 1980/81:1888.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen, m. m.*
att riksdagen avslår motion 1980/81:806 och motion 1980/81:2078,
2. beträffande *industripolitikens inriktning*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 1 i ifrågavarande del godkänner den inriktning av industripolitiken som regeringen har angivit,
3. beträffande *samordnad industripolitisk planering*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1485,
4. beträffande *överläggningar mellan staten och näringslivet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 1,
5. beträffande *information om näringslivets villkor*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1407,
6. beträffande *statens industriverks uppgifter*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 2,
7. beträffande *ansvaret inom regeringskansliet för frågor rörande nordiskt industripolitiskt samarbete*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 26,
8. beträffande *investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 22,
9. beträffande *de statliga affärsverkens och myndigheternas verk-stadsrörelser*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 23,
10. beträffande *statens ansvar som aktieägare*
att riksdagen avslår motion 1980/81:388,

11. beträffande *struktur- och utvecklingsfond*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 20,
12. beträffande *begränsningen av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses placeringar i samma företag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 21 i ifrågasvarande del,
13. beträffande *vissa riktlinjer för fjärde fondstyrelsens verksamhet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 21 i ifrågasvarande del,
14. beträffande *egenföretagares personliga borgensåtaganden*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1030,
15. beträffande *AB Handelskredit*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1786,
16. beträffande *förbättrade villkor för mindre och medelstora företag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1784,
17. beträffande *underlättande av företagsöverlåtelser och generationsskiften i familjeföretag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 29,
18. beträffande *frilanskonsulter för mindre företag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1038,
19. beträffande *underleverantörer*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:1412,
 - b) avslår motion 1980/81:2020 yrkande 27,
 - c) avslår motion 1980/81:273,
20. beträffande *riskkapital till den regionala utvecklingsfonden i Värmlands län*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1468 yrkandena 1 och 2,
21. beträffande *bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.*
att riksdagen
 - a) med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 17 punkt B 3 och med avslag på motion 1980/81:2020 yrkande 28 till *Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 95 000 000 kr.,
 - b) med bifall till proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 3 godkänner vad som i propositionen anförs om användningen av reservationsanslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.,
22. beträffande *löntagarägda företag*
att riksdagen avslår motionerna 1980/81:2044 och 1980/81:2068,

23. beträffande *stöd från de regionala utvecklingsfonderna till företag inom turistnäringen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:183 i ifrågavarande del, motion 1980/81:596 och motion 1980/81:786 yrkande 2,
24. beträffande *de regionala utvecklingsfondernas serviceverksamhet, m. m.*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:476,
 - b) avslår motion 1980/81:786 yrkande 1,
25. beträffande *undersökning om kvinnors förutsättningar för nyetablering av företag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:786 yrkande 3,
26. beträffande *sammansättningen av de regionala utvecklingsfondernas styrelser*
att riksdagen avslår motion 1980/81:808,
27. beträffande *riktlinjer för kreditverksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 2 godkänner de ändrade riktlinjer för kreditverksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna som anges i propositionen,
28. beträffande *samarbete mellan Sveriges Investeringsbank AB och de regionala utvecklingsfonderna*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:130 andra dels-satsen moment 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
29. beträffande *regionala investment- och utvecklingsbolag*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:1400,
 - b) med anledning av proposition 1980/81:130 andra dels-satsen moment 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
30. beträffande *det särskilda forskningsavdraget*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 1 i ifrågavarande del samt motion 1980/81:2071 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
31. beträffande *anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 4 a och med avslag på motion 1980/81:2020 yrkande 7 till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 539 000 000 kr.,

32. beträffande *övriga anslagsfrågor m. m. avseende styrelsen för teknisk utveckling (STU)*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:130 första dels-satsen momenten 4 b–4 f
 - a) till *Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
 - b) till *Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 13 200 000 kr.,
 - c) medger att under budgetåren 1982/83–1983/84, utöver under budgetåret 1981/82 ej disponerade medel, 1 235 000 000 kr. får användas för STU:s stöd till teknisk forskning och utveckling,
 - d) medger att under budgetåren 1982/83–1983/84, utöver under budgetåret 1981/82 ej disponerade medel, 30 800 000 kr. får användas för STU:s stöd till finansiering av utrustning,
 - e) bemyndigar regeringen att under budgetåret 1981/82, i enlighet med vad föredragande statsrådet har anfört, ikläda staten ekonomiska förpliktelser i samband med stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebär åtaganden om högst 200 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1984/85–1985/86,
33. beträffande *STU:s treårsprogram*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 9,
34. beträffande *STU:s insatsområde Materialteknik*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
35. beträffande *STU:s insatsområde Bioteknik*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2070,
36. beträffande *nationella storprojekt*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 8,
37. beträffande *nordiskt samarbete kring teknisk forskning och utveckling*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 10,
38. beträffande *utredning om uppfinnarverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:793,
39. beträffande *anslag till Svenska uppfinnareföreningens avdelning i södra Sverige*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1386,
40. beträffande *stipendier för uppfinnare*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 11,

41. beträffande *teknikupphandling på sjukvårdsområdet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkandena 12 och 13,
42. beträffande *datorstödda informationssystem i sjukvården*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:2020 yrkande 14 och motion 1980/81:2075 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
43. beträffande *teknikupphandling vid statens järnvägar*
att riksdagen avslår motion 1980/81:664,
44. beträffande *statliga insatser för främjande av industrins teknikupphandling*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkandena 17–19,
45. beträffande *den teknisk-vetenskapliga attachéverksamheten*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 15 bemyndigar regeringen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i propositionen träffa avtal med Ingenjörsvetenskapsakademien om att bilda en stiftelse för Sveriges teknisk-vetenskapliga attachéverksamhet, i vad avtalet innebär ekonomiska förpliktelser för staten,
46. beträffande *medelstillskott till Industrifonden*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 5
 - a) till *Stöd till industriellt utvecklingsarbete* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 150 000 000 kr.,
 - b) godkänner att 300 000 000 kr. disponeras för medelstillskott till Industrifonden under budgetåren 1982/83–1983/84,
47. beträffande *de nationella utvecklingsbolagens organisation och inriktning*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:130 andra dels-satsen moment 1, motion 1980/81:2020 yrkande 16, motion 1980/81:2074 och motion 1980/81:2077 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
48. beträffande *projektfinansiering i de nationella utvecklingsbolagen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkande 15,
49. beträffande *lokalisering av nationella utvecklingsbolag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1890 yrkande 1, motion 1980/81:2072 och motion 1980/81:2077 i ifrågavarande del,
50. beträffande *produktutvecklingscentrum i Hultsfred*
att riksdagen avslår motion 1980/81:391,
51. beträffande *tekniskt centrum i Ådalen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:595,

52. beträffande *lokaliseringen av Plast- och gummitekniska institutet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:851 yrkande 9,
53. beträffande *regionalt forskningsorgan i Värmland*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1468 yrkandena 8 och 9,
54. beträffande *rekonstruktion av krisdrabbade företag, rådrumsstöd m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:130 första dels-satsen momenten 10 och 11
 - a) godkänner de ändrade riktlinjer i fråga om industrigarantilån och lokaliseringsstöd i samband med rekonstruktion av krisdrabbade företag som anges i propositionen,
 - b) godkänner att uppföljning av stödärenden och handläggning av obeståndsärenden utformas i enlighet med vad som anges i propositionen,
55. beträffande *förstatligande av läkemedelsindustrin*
att riksdagen avslår motion 1980/81:640,
56. beträffande *samhällets insyn i läkemedelsindustrin*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:1087,
 - b) avslår motion 1980/81:1888.

Stockholm den 27 maj 1981

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambræus (c), Thage Peterson (s), Bengt Sjönell (c) (mom. 52–56), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Ingegärd Oskarsson (c) (mom. 18–51), Birgitta Johansson (s), Ivar Franzén (c) (mom. 1–17) och Christer Eirefelt (fp).

Reservationer

av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Thage Peterson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s)

1. Industripolitikens inriktning (mom. 2)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "När det" och slutar med "det följande" bort ha följande lydelse:

När det gäller avvägningen mellan den industripolitiska inriktning som regeringen föreslår och den som anges i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 är det helt klart att den senare präglas av en helt annan realism och krav på utveckling än den förra.

I den socialdemokratiska motionen ges industrin och industripolitiken en nyckelroll i arbetet för en långsiktig restaurering av ekonomin. För att jämvikten i bytesbalansen skall kunna återskapas krävs en kraftig ökning av industriproduktionen. Utan en förbättring av den svenska industrins konkurrenskraft finns inga förutsättningar för en sådan produktionsökning. Svensk industri måste bli starkare både på hemmamarknaden och på exportmarknaden.

Detta kommer att kräva målmedvetna och långtgående insatser på en rad områden och under lång tid framåt. Det är emellertid också viktigt att åtgärder omedelbart sätts in för att höja kapacitetsutnyttjandet i industrin. Bostadsbyggandet måste ökas kraftigt. Investeringar i energisektorn och på trafikområdet måste snabbt genomföras. Åtgärder för att få fram råvara till skogsindustrin måste sättas in.

Den förstörelse av industrikapacitet och den utslagning av industriarbetskraft som nu pågår måste stoppas. Industripolitikens uppgift är att skydda jobb och skapa nya jobb.

Industripolitiken har således den dubbla uppgiften att dels stimulera ett effektivt utnyttjande av resurserna och utveckling av ny konkurrenskraftig industriproduktion, dels säkerställa att omvandlingsprocessen genomförs i socialt godtagbara former.

För att undvika att denna dubbla uppgift leder till svårlösta målkonflikter inför de industripolitiska besluten krävs en god handlingsberedskap. Utan en betydande framförhållning hamnar man lätt i situationer där handlingsfriheten är snävt begränsad och där man vid beslutet endast har att välja på att antingen tillgodose effektivitetsmål eller tillgodose sociala mål. Med en industripolitisk planering, inriktad på flexibilitet och handlingsberedskap, har man helt andra möjligheter att fatta beslut som uppfyller både ekonomiska och sociala krav.

Industriell utveckling och planering är ett gemensamt ansvarsområde för samhället, företagen och de anställda. Det kommer under 1980-talet att behövas stora samhällsinsatser för att stimulera industrins tekniska forskning och utveckling, för att underlätta industrins kapitalförsörjning, för att samordna produktion och exportansträngningar och för att nå resultat inom flera andra områden av industripolitiken. Det krävs en väsentligt höjd ambitionsnivå i industripolitiken. Utskottet kan därför inte generellt ställa sig bakom en industripolitik enligt regeringens intentioner.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. *beträffande industripolitikens inriktning*

att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 1 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Överläggningar mellan staten och näringslivet (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 13 med "Kontakter mellan" och slutar på s. 14 med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna vill utskottet understryka att de här aktuella förslagen i motion 1980/81:2020 (s) har en offensiv prägel och syftar till att stimulera en nödvändig expansion inom utvecklingsbara delar av industrin. Utskottet vill erinra om att en rad förslag av samma innebörd har avslagits av riksdagen åren 1979 och 1980. Skälen för de föreslagna åtgärderna kvarstår emellertid. Dessa skäl har utvecklats i reservationer av de socialdemokratiska ledamöterna i näringsutskottet. När utskottet nu ånyo tar upp dessa frågor vill utskottet slå fast att de argument som reservanterna anfört vid tidigare tillfällen fortfarande har samma bärkraft.

En central industripolitisk uppgift är nu att samla olika krafter i samhället till en gemensam ansträngning för att ta vara på utvecklingsmöjligheterna i svensk industri. Från statens sida bör därför tas upp överläggningar med näringslivet om hur de expansionsmöjligheter som finns inom industrin praktiskt skall tas till vara. Diskussionerna bör bl. a. omfatta frågor som rör samverkan mellan staten och företagen inom ramen för ett utbyggt nordiskt industrisamarbete och den svenska industrins möjligheter att en ökad utsträckning hämta sina insatsvaror från inhemska leverantörer i stället för att importera. Dessutom bör man se över tänkbara större investeringsprojekt i industrin och förutsättningslöst diskutera villkoren för att olika projekt skall komma till stånd. Möjligheterna till ett nära samarbete mellan staten och enskilda företag bör därvid noga prövas.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande överläggningar mellan staten och näringslivet*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkade 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Statens industriverks uppgifter (mom. 6)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "De organisationsförändringar" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det motiverat att riksdagen i detta sammanhang, såsom motionärerna föreslår, i ett uttalande till regeringen slår fast att ingen nedrustning av industriverket får komma i fråga.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *statens industriverks uppgifter*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Ansvar i inom regeringskansliet för frågor rörande nordiskt industripolitiskt samarbete (mom. 7)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Regeringen framhåller" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka behovet av industripolitiskt samarbete på det nordiska planet. Flertalet initiativ för att förbättra detta samarbete har dock i regeringen hittills stannat på diskussionsplanet. Det är därför tydligt att Sveriges resurser för att delta i sådant samarbete bör förstärkas. Utskottet föreslår att riksdagen ger regeringen detta till känna som sin mening. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion 1980/81:2020 (s) i aktuell del.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *ansvaret inom regeringskansliet för frågor rörande nordiskt industripolitiskt samarbete*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 26 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen (mom. 8)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Riksdagen har" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka att det är viktigt att möjligheterna att stimulera industriinvesteringarna genom direkta insatser inom den statliga företagssektorn tas till vara. För att detta skall kunna ske bör, som motionärerna föreslår, ett investerings- och utvecklingsprogram utarbetas för de statliga företagen. Det bör föreläggas riksdagen, som sannolikt måste anvisa en stor del av de medel som behövs för programmets förverkligande. Utskottet tillstyrker sålunda motion 1980/81:2020 (s) i denna del.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. *beträffande investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. De statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser (mom. 9)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Samverk-utredningens betänkande" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas mening att det bör finnas goda förutsättningar att genom insatser på upphandlingsområdet förbättra sysselsättningsläget vid de statliga verkstäderna. Förslagen i Samverk-utredningens betänkande bör kunna omsättas i praktisk handling. Utskottet föreslår därför att riksdagen gör ett sådant uttalande som begärs i motionen. Motion 1980/81:2020 (s) tillstyrks alltså i ifrågavarande del.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. *beträffande de statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Struktur- och utvecklingsfond (mom. 11)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "angiven del" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har tidigare vid flera tillfällen avvisat det förslag om en struktur-

och utvecklingsfond som nu åter förs fram i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020. Härvid har riksdagen bortsett från de grundläggande motiven för att en sådan fond bör tillskapas. Framtidsinriktade satsningar från företagens sida är nödvändiga, om inte strukturförändringarna i olika branscher skall bli rent defensiva. Den sviktande investeringsviljan inom industrin gör, sedd mot bakgrund av Sveriges allmänna ekonomiska läge, sådana satsningar än mer oundgängliga. Den föreslagna struktur- och utvecklingsfonden har här en viktig uppgift att fylla, eftersom redan befintliga instrument inte är tillräckliga när det gäller att åstadkomma det riskkapital som behövs. Strukturfonden skulle på ett annat sätt än de befintliga kapitalmarknadsinstitutionerna kunna ta sådana risker som är förknippade med insatser av det slag det här gäller. En sådan fond bör alltså inrättas i enlighet med vad som föreslås i motion 1980/81:2020 (s).

dels att utskottet under 11 bort hemställa

11. *beträffande struktur- och utvecklingsfond*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. Begränsningen av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses placeringar i samma företag (mom. 12)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Den gällande" och slutar med "skall upphävas" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att begränsningen av fjärde fondstyrelsens möjligheter att placera i samma företag bör upphöra. Det är enligt utskottets mening knappast möjligt att påvisa några nackdelar med att fondstyrelsen tillåts göra större placeringar än vad den hösten 1979 beslutade begränsningsregeln medger. Det kan tvärtom konstateras att regeln förhindrar vissa engagemang som kan vara nödvändiga för ett företags utveckling. Utskottet föreslår följaktligen att riksdagen, i enlighet med innebörden i det här behandlade förslaget i motion 1980/81:2020 (s), upphäver 12 a § reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning.

dels att utskottet under 12 bort hemställa

12. *beträffande begränsningen av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses placeringar i samma företag*

att riksdagen med anledning av motion 1980/81:2020 yrkande 21 i ifrågavarande del antar följande

Förslag till**Lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning**

Härigenom föreskrivs att 12 a § reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1981.

9. Vissa riktlinjer för fjärde fondstyrelsens verksamhet (mom. 13)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 19 med "Utskottet uttalade" och slutar på s. 20 med "1980/81:2020 (s) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Fondstyrelsens beslut om engagemang i ett visst företag måste naturligen baseras på ett allsidigt utredningsmaterial. En särskilt betydelsefull faktor i sammanhanget måste vara hur de anställda i berörda företag bedömer de investeringar som fondstyrelsen överväger att göra. Utskottet anser att fondstyrelsen vid beslutsfattandet bör fästa särskild vikt vid de anställdas synpunkter. En bestämmelse om att så skall ske bör införas i reglementet angående fondens förvaltning. Regeringen bör snarast möjligt förelägga riksdagen förslag om en sådan bestämmelse.

Utskottets ställningstaganden i den nu berörda frågan innebär att utskottet tillstyrker motion 1980/81:2020 (s) i angivna hänseenden.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. *beträffande vissa riktlinjer för fjärde fondstyrelsens verksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 21 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

10. Underlättande av företagsöverlåtelser och generationsskiften i familjeföretag (mom. 17)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 21 med "Utskottet instämmer" och slutar på s. 22 med "denna grund" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att regeringen i beredningsarbetet inför den aviserade småföretagspropositionen ägnar stor uppmärksamhet åt frågan om hur överlåtelser av mindre

företag och generationsskiften i familjeföretag skall kunna underlättas på ett fördelningspolitiskt acceptabelt sätt. Riksdagen bör göra ett uttalande till regeringen av denna innebörd. Motion 1980/81:2020 (s) i aktuell del tillstyrks sålunda.

dels att utskottet under 17 bort hemställa

17. *beträffande underlättande av företagsöverlåtelser och generationsskiften i familjeföretag*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 29 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Underleverantörer (mom. 19)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "ej erforderligt" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att underleverantörer, som vanligen tillhör kategorin mindre och medelstora företag, inte sällan har en svår ställning gentemot sina kunder, som ofta är storföretag. Den verksamhet med avseende på underleverantörernas förhållanden som pågår, bl. a. inom Sveriges exportråd och de regionala utvecklingsfonderna, är helt otillräcklig för att på ett mer avgörande sätt förändra villkoren för underleverantörsföretagen. Utskottet delar den i motionen framförda uppfattningen att den av regeringen i propositionen aviserade utredningen om underleverantörernas ställning bör granska underleverantörernas beroende av köparföretag. Utskottet finner vidare förslaget om factoringverksamhet intressant och väl värt att pröva. Regeringen bör således närmare utreda möjligheterna att staten medverkar vid bildandet av factoringbolag. Riksdagen bör göra ett uttalande av den innebörd som utskottet här har förordat. Motion 1980/81:2020 (s) har därmed i denna del tillstyrkts av utskottet.

dels att utskottet under 19 bort hemställa

19. *beträffande underleverantörer*
att riksdagen
 - a) (= utskottet),
 - b) med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 27 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
 - c) (= utskottet).

12. Riskkapital till den regionala utvecklingsfonden i Värmlands län
(mom. 20)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Beträffande motionärernas" och slutar med "ifrågavarande del" bort ha följande lydelse:

På grund av det allvarliga läget i Värmlands län anser utskottet liksom motionärerna att ytterligare medel bör ställas till utvecklingsfondens förfogande för att fonden enligt gällande låneregler skall kunna förse de små och medelstora företagen i länet med riskvilligt kapital. Utskottet vill dock påpeka att anslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m., vilket motionärerna i sin hemställan önskar uppräknat med 10 milj. kr. utöver regeringens förslag i budgetpropositionen, inte är avsett för detta ändamål. Utskottet föreslår därför att riksdagen för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 10 milj. kr. under ett särskilt anslag, benämnt Medelstillskott till Värmlands läns utvecklingsfond.

dels att utskottet under 20 bort hemställa

20. *beträffande riskkapital till den regionala utvecklingsfonden i Värmlands län*

att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1468 yrkandena 1 och 2 till *Medelstillskott till Värmlands läns utvecklingsfond* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

13. Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. (mom. 21)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 25 med "Den ökning" och slutar på s. 26 med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Det är väsentligt att fonderna ges tillräckliga resurser för företagsservice och administration så att de på bästa sätt kan fullgöra de uppgifter som har lagts på dem. Utskottet har inget att erinra mot förslaget i proposition 1980/81:130 att 2,5 milj. kr. av anslaget skall användas för försöksverksamheten med löntagarägda företag. Utskottet delar emellertid motionärernas uppfattning att de medel som i budgetpropositionen föreslås som bidrag till de regionala utvecklingsfonderna är otillräckliga. Sålunda tillstyrker utskottet förslaget i motion 1980/81:2020 (s) i förevarande del. Anslaget bör sålunda nästa budgetår uppgå till 115 milj. kr.

dels att utskottet under 21 bort hemställa

21. beträffande *bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.* att riksdagen

- a) med anledning av proposition 1980/81:100 bilaga 17 punkt B 3 och med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 28 till *Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 115 000 000 kr.,
- b) (= utskottet).

14. Anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling (mom. 31)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "539 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet är i stort ense med regeringen när det gäller omfattning och inriktning av STU:s verksamhet under nästa budgetår. Inom vissa av de prioriterade områdena bör dock göras ytterligare insatser. Utskottet syftar på de tre områdena bioteknik, elektronik och datateknik samt materialteknik – nya material. För att möjliggöra satsningar på dessa tre områden i enlighet med ett högre alternativ som STU har fört fram bör anslaget, såsom föreslås i motion 1980/81:2020 (s), ökas med 20 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Med hänvisning härtill och till utskottets ställningstagande rörande statens bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien föreslår utskottet att anslaget till teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1981/82 beräknas till 559 milj. kr.

dels att utskottet under 31 bort hemställa

31. beträffande *anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling* att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 7 och med anledning av proposition 1980/81:130 första dels-satsen moment 4 a till *Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 559 000 000 kr.

15. STU:s treårsprogram (mom. 33)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 34 med "Utskottet anser" och slutar på s. 35 med "sålunda motionen" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att ambitionsnivån måste sättas högre än regeringens förslag är uttryck för. Regeringen bör därför uppdra åt STU att ta fram underlag för en sådan ökning stegvis av forsknings- och utvecklingsverksamheten under åren 1982/83 – 1983/84 som föreslås i motion 1980/81:2020 (s). Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd.

dels att utskottet under 33 bort hemställa

33. beträffande *STU:s treårsprogram*

att riksdagen med anledning av motion 1980/81:2020 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Nationella storprojekt (mom. 36)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 36 med "Utskottet vill" och slutar på s. 37 med "nationella storprojekt" bort ha följande lydelse:

Liksom motionärerna anser utskottet att det är nödvändigt att på olika sätt åstadkomma samordning och balans mellan de insatser från olika håll som är avsedda för att främja forskning och utveckling inom de tre områden som nyss har nämnts. De i motion 1980/81:2020 (s) skisserade tre kommittéerna, knutna till industridepartementet, bör därför inrättas. Vidare bör en av uppgifterna för det i propositionen aviserade industriella och tekniska rådet vara att bedöma behovet av och göra avvägningar mellan massiva insatser inom vissa områden, s. k. nationella storprojekt. I detta sammanhang vill utskottet framhålla vikten av att även företrädare för de anställda ingår i rådet vid sidan av de utbildnings-, forsknings- och industriintressen som enligt propositionen skall vara representerade i rådet.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd.

dels att utskottet under 36 bort hemställa

36. beträffande *nationella storprojekt*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Nordiskt samarbete kring teknisk forskning och utveckling (mom. 37)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att frågan om ett utökat nordiskt samarbete i fråga om teknisk forskning och utveckling behöver uppmärksammas ytterligare. Genom ett sådant utvidgat samarbete skulle knappa resurser kunna utnyttjas på ett effektivare sätt. Inte minst gäller detta dyrbar vetenskaplig utrustning och försöksanläggningar.

Av den föregående redogörelsen framgår att det redan i dagsläget förekommer en viss samverkan, främst när det gäller grundläggande teknisk forskning. Som framhålls i motion 1980/81:2020 (s) bör regeringen ta initiativ till överläggningar med regeringarna i övriga nordiska länder i syfte att öka det nordiska samarbetet främst när det gäller mera tillämpad och utvecklingsinriktad verksamhet. Utskottet föreslår ett uttalande av riksdagen med denna innebörd.

dels att utskottet under 37 bort hemställa

37. *beträffande nordiskt samarbete kring teknisk forskning och utveckling*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Stipendier för uppfinnare (mom. 40)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar med "Vad beträffar" och slutar med "motion 1980/81:2020 (s)" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av vad utskottet anfört i det föregående om vikten av att prioritera insatser till stöd för uppfinnarverksamheten finns det anledning att ta fasta på förslaget i motion 1980/81:2020 (s) om uppräknig av dels det antal uppfinnar- och arbetsstipendier som utdelas av STU, dels de belopp med vilka uppfinnar- och arbetsstipendier utgår. Utskottet föreslår att riksdagen begär att regeringen utarbetar förslag i denna riktning, varvid en utgångspunkt bör vara att de belopp som anslås för ifrågavarande stipendier kan öka i storleksordningen 5 milj. kr. per år.

dels att utskottet under 40 bort hemställa

40. *beträffande stipendier för uppfinnare*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Teknikupphandling på sjukvårdsområdet (mom. 41)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 40 med "Av propositionen" och slutar på s. 41 med "utskottet tillstyrka" bort ha följande lydelse:

Landstingen lägger ner stora summor på sjukvårdsprodukter. Inom Landstingsförbundet har man sett möjligheter till samarbete mellan landstingen vid utarbetandet av behovsanalyser som därefter preciseras i form av tekniska krav på nya produkter. Liksom motionärerna menar utskottet att det är möjligt att driva fram tekniska lösningar som svarar mot väsentliga behov på sjukvårdsområdet och samtidigt förbättra förutsättningarna för svensk tillverkning av sjukvårdsutrustning.

Det är mot denna bakgrund angeläget att staten medverkar till att ansträngningarna inom Landstingsförbundet att finna former för en organiserad teknikupphandling kröns med framgång. Utskottet ansluter sig därför till vad motionärerna anfört om önskvärdheten att regeringen tar upp förhandlingar med Landstingsförbundet om ett samarbete för teknikupphandling på sjukvårdsområdet. Staten bör bidra till finansieringen av denna verksamhet med sammanlagt 15 milj. kr. under tre år. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd samt anslår 15 milj. kr. för ändamålet i form av ett reservationsanslag. Motion 1980/81:2020 (s) tillstyrks alltså.

dels att utskottet under 41 bort hemställa

41. *beträffande teknikupphandling på sjukvårdsområdet*
att riksdagen

- a) med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
- b) med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 13 till *Teknikupphandling på sjukvårdsområdet* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

20. Statliga insatser för främjande av industrins teknikupphandling (mom. 44)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "motion 1980/81:2020 (s)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att, såsom föreslås i motion 1980/81:2020 (s), en försöksverksamhet med statligt stöd vid upphandling av ny teknik inom industrin bör komma till stånd. Verksamheten bör bedrivas av en särskild

delegation med nära anknytning till industridepartementet. Uppgiften för delegationen blir att dels ta initiativ till och organisera samverkan mellan beställare i teknikupphandlingsprojekt, dels organisera finansieringen av upphandlingen. Delegationen bör i begränsad utsträckning kunna delta i finansieringen av olika projekt. Utskottet föreslår att 20 milj. kr. anvisas för dels det ändamålet, dels övriga kostnader under den treåriga försöksperioden.

Vidare ansluter sig utskottet till förslaget i samma motion att riksdagen skall begära att regeringen låter utreda frågor som rör teknikupphandling. Syftet med en sådan utredning bör enligt utskottets mening vara att bygga upp en kunskap om hur man i Sverige praktiskt kan stimulera industriell utveckling genom ett systematiskt utnyttjande av teknikupphandling.

dels att utskottet under 44 bort hemställa

44. beträffande *statliga insatser för främjande av industrins teknikupphandling*
att riksdagen
 - a) med bifall till motion 1980/81:2020 yrkandena 17 och 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
 - b) med bifall till motion 1980/81:2020 yrkande 18 till *Delegationen för teknikupphandling inom industrin* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

21. Projektfinansiering i de nationella utvecklingsbolagen (mom. 48)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "nya utvecklingsbolagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet är ense med motionärerna om att det i motionen skisserade systemet med projektfinansiering bör provas närmare. Regeringen bör därför låta utreda denna fråga och därvid bl. a. pröva hur medel ur energiforskningsprogrammet skall kunna avdelas för detta ändamål eller om andra finansieringskällor är lämpligare. Ett uttalande av riksdagen av denna innebörd tillgodoser i det väsentliga det här behandlade förslaget i motion 1980/81:2020 (s).

dels att utskottet under 48 bort hemställa

48. beträffande *projektfinansiering i de nationella utvecklingsbolagen*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:2020 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. Regionalt forskningsorgan i Värmland (mom. 53)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 46 med "Som motiv" och slutar på s. 47 med "riksmötet 1981/82" bort ha följande lydelse:

I likhet med de socialdemokratiska ledamöterna i utbildningsutskottet våren 1980 (UbU 1980/81:20 s. 46 f.) anser näringsutskottet att centralt initierade insatser inom regionalpolitisk forskning och utveckling i vissa fall behöver kompletteras med åtgärder som anknyter till regionalt identifierade behov. Utskottet anser också att behovet av tvärsektoriella projekt som kan gynna den regionala utvecklingen är stort. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motion 1980/81:1468 om en försöksverksamhet med ett regionalt forskningsorgan i Värmland. Först genom en sådan försöksverksamhet är det möjligt att avgöra hur de nationella forskningsstödjande organen på bästa sätt kan kompletteras med forskningsstödjande och forskningsinitierande organ med förankring i den region vars problem skall analyseras och lösas. I denna försöksverksamhet bör det vara en strävan att söka åstadkomma att olika forskningsorgan kan samfinansiera projekt och att samverka med andra forskningsinitierande organ. Liksom motionärerna föreslår utskottet att riksdagen anslår 5 milj. kr. till försöksverksamheten. Medlen bör anvisas i form av ett särskilt reservationsanslag.

dels att utskottet under 53 bort hemställa

53. beträffande *regionalt forskningsorgan i Värmland* att riksdagen

- a) med bifall till motion 1980/81:1468 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
- b) med bifall till motion 1980/81:1468 yrkande 9 till *Försöksverksamhet med regionalt forskningsorgan i Värmland* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Statens ansvar som aktieägare (mom. 10)

Johan Olsson (c), Birgitta Hambræus (c), Hadar Cars (fp), Ivar Franzén (c) och Christer Eirefelt (fp) anför:

Med hänsyn till den diskussion som har förekommit under den senaste tiden om statens ansvar som företagare utgår vi från att man inom regeringen medverkar till ett närmare studium av och en fördjupad debatt om de problem som är förknippade härmed. Därigenom underlättas bedömningen ifall frågor på detta område uppkommer i framtiden.

2. STU:s insatsområde Bioteknik (mom. 35)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ingegärd Oskarsson (alla c) anför:

Den 19 februari i år beslöt regeringen om direktiv (Dir. 1981:3) till en parlamentarisk kommitté som skall "utreda etiska, humanitära och sociala frågor kring hybrid-DNA-tekniken samt överväga behovet av en etisk och social lagstiftning i syfte att sätta gränser för hur långt försök med att på konstlad väg förändra anlag hos levande organismer skall tillåtas".

Kommittén skall vidare pröva frågan om kommunerna genom lagstiftning eller på annat sätt skall ges ett förstärkt inflytande över hybrid-DNA-verksamhet. Enligt direktiven bör tyngdpunkten läggas vid de etiska frågeställningar som uppkommer till följd av sådan användning av hybrid-DNA-tekniken som innebär direkt ingrepp i den mänskliga organismen.

Tidigare har regeringen tillsatt en enmansutredare för att utarbeta förslag till samlad myndighetsorganisation för den samhälleliga kontrollen av hybrid-DNA-verksamhet (A 1980:03).

I motion 1980/81:2070 framhålls att det är viktigt att eventuella projekt med denna teknik baseras på en helhetssyn utifrån etiska, humanitära och ekologiska aspekter.

Det är också angeläget med en allsidig information till allmänheten om utvecklingen i denna teknik.

Vi utgår från att beslut om känsliga projekt undviks tills riksdagen har tagit ställning till förslag om regler på området.

3. De nationella utvecklingsbolagens organisation och inriktning (mom. 47)

Erik Hovhammar (m), Margaretha af Ugglas (m), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m) och Christer Eirefelt (fp) anför:

Vi vill erinra om att moderata samlingspartiets och folkpartiets representanter i näringsutskottet år 1979 (NU 1978/79:59 s. 88) motsatte sig inrättandet av de tre nationella utvecklingsbolag vilkas verksamhetsinriktning behandlas i proposition 1980/81:130. Nu liksom då finner vi att syftet med dessa bolag, dvs. främjandet av teknisk utveckling och industriell expansion, inte motiverar tillskapandet av nya organ.

Organ som STU, Industrifonden, de regionala utvecklingsfonderna, samhällsägda regionala utvecklings- och investmentbolag samt enskilda utvecklingsföretag med hög kompetens arbetar redan inom de områden där de i propositionen berörda nationella utvecklingsbolagen skall verka.

4. Samhällets insyn i läkemedelsindustrin (mom. 56)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Thage Peterson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anför:

Läkemedelsindustridelegationen avlämnade år 1980 sitt betänkande utan att lägga fram några genomgripande förslag. De förändringar som föreslås är enbart marginella. Men inte ens dessa förslag vill den borgerliga regeringen genomföra.

Vår uppfattning kvarstår att den svenska läkemedelsindustrins verksamhet skall sammanföras i samhällets regi. På sikt bör samhället ta över läkemedelstillverkningen.

Bilaga

Översikt över utskottets behandling av propositionerna och motionerna

Prop./Mot.	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
<i>Prop. 1980/81:130</i>			
första dels-satsen			
1	10,33	2, 30	1
2	30	27	
3	25	21 b	
4 a	34	31	14
b	35	32 a	
c	35	32 b	
d	35	32 c	
e	35	32 d	
f	35	32 e	
5	43	46	
10	47	54 a	
11	47	54 b	
15	42	45	
andra dels-satsen			
1	43	47	
2	30	28	
3	31	29 b	
<i>Prop. 1980/81:100</i>			
bil. 17 punkt B 3	25	21 a	13
<i>Mot. 1980/81:</i>			
183	26	23	
273	23	19 c	
388	16	10	
391	45	50	
476	27	24 a	
595	45	51	
596	26	23	
640	49	55	
664	42	43	
786: 1	27	24 b	
2	27	23	
3	27	25	
793	38	38	
806	12	1	
808	29	26	
851: 9	45	52	
1030	20	14	
1038	22	18	
1087	49	56 a	

Prop./Mot.	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
<i>Mot. 1980/81:</i>			
1386	38	39	
1400	30	29 a	
1407	14	5	
1412	22	19 a	
1468: 1	24	20	12
2	24	20	12
8	46	53	22
9	46	53	22
1485	13	3	
1784	21	16	
1786	20	15	
1888	49	56 b	
1890: 1	45	49	
2020: 1	13	4	2
2	14	6	3
7	34	31	14
8	36	36	16
9	34	33	15
10	37	37	17
11	38	40	18
12	40	41	19
13	40	41	19
14	41	42	
15	44	48	21
16	43	47	
17	42	44	20
18	42	44	20
19	42	44	20
20	18	11	7
21	19	12, 13	8, 9
22	15	8	5
23	16	9	6
26	15	7	4
27	23	19 b	11
28	25	21 a	13
29	21	17	10
2044	26	22	
2068	26	22	
2070	35	35	
2071	33	30	
2072	45	49	
2074	43	47	
2075	41	42	
2077	43, 45	47, 49	
2078	12	1	

Innehåll

<i>Ärendet</i>	1
<i>Proposition 1980/81:130</i>	1
Huvudsakligt innehåll	1
Förslag m. m.	2
<i>Proposition 1980/81:100</i>	4
<i>Motionerna</i>	4
<i>Utskottet</i>	10
Inledning	10
Industripolitikens inriktning	10
Överläggningar, information m. m.	13
Överläggningar mellan staten och näringslivet	13
Information om näringslivets villkor	14
Statens industriverks uppgifter	14
Nordiskt industripolitiskt samarbete	15
Den statliga företagssektorn	15
Investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen ..	15
De statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser ..	16
Statens ansvar som aktieägare	16
Kapital- och kreditförsörjning	18
Struktur- och utvecklingsfond	18
Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse	19
Egenföretagares personliga borgensåtaganden	20
AB Handelskredit	20
Mindre och medelstora företag	21
Förbättrade villkor	21
Företagsöverlåtelse och generationsskiftet	21
Frilanskonsulter	22
Underleverantörsfrågor	22
De regionala utvecklingsfonderna	24
Resurser för utlåning	24
Anslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.	25
Arbetskooperativ	25
Löntagarägda företag	26
Målgrupp, serviceverksamhet m. m.	26
Styrelsernas sammansättning	29
Riktlinjer för kreditverksamhet, m. m.	30
Småföretagsinriktade regionala utvecklings- och investeringbolag ..	30
Teknisk forskning och utveckling	32

Inledning	32
Det särskilda forskningsavdraget	32
Anslag till STU	34
Vissa insatsområden i STU:s verksamhet. Nationella storprojekt	35
Nordiskt samarbete	37
Uppfinnarstöd	38
Teknikupphandling	40
Stöd till större utvecklingsprojekt	42
Nationella utvecklingsbolag	43
Industriell utveckling i olika delar av landet	45
Vissa frågor rörande rekonstruktion av krisdrabbade företag, rådrumsstöd m. m.	47
Vissa frågor rörande läkemedelsindustrin	49
Hemställan	50

<i>Reservationer (s)</i>	55
1. Industripolitikens inriktning	56
2. Överläggningar mellan staten och näringslivet	57
3. Statens industriverks uppgifter	58
4. Ansvar i inom regeringskansliet för frågor rörande nordiskt industripolitiskt samarbete	58
5. Investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen	58
6. De statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser	59
7. Struktur- och utvecklingsfond	59
8. Begränsningen av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses placeringar i samma företag	60
9. Vissa riktlinjer för fjärde fondstyrelsen verksamhet	61
10. Underlättande av företagsöverlåtelser och generationsskiftet i familjeföretag	61
11. Underleverantörer	62
12. Riskkapital till den regionala utvecklingsfonden i Värmlands län	63
13. Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.	63
14. Anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling	64
15. STU:s treårsprogram	64
16. Nationella storprojekt	65
17. Nordiskt samarbete kring teknisk forskning och utveckling ...	65
18. Stipendier för uppfinnare	66
19. Teknikupphandling på sjukvårdsområdet	67
20. Statliga insatser för främjande av industrins teknikupphandling	67
21. Projektfinansiering i de nationella utvecklingsbolagen	68
22. Regionalt forskningsorgan i Värmland	69

Särskilda yttranden

1. Statens ansvar som aktieägare (c, fp)	69
2. STU:s insatsområde Bioteknik (c)	70
3. De nationella utvecklingsbolagens organisation och inriktning (m, fp)	70
4. Samhällets insyn i läkemedelsindustrin (s)	71

Bilaga

Översikt över utskottets behandling av propositionerna och motionerna	72
---	----